

«Постав ще один символ перемоги добра над злом»: як у Польщі освячували пам'ятник українському блаженному мученику .....	2
Блаженніший Святослав освятив пам'ятник блаженному Омеляну Ковчу в Любліні .....	4
«Церква має пристосуватися до локдауну і до того духовного та психологічного життя, що створюється перед нашими очима», – владика Петро Стасюк .....	5
Ісусова молитва (1. Вступ) .....	7
Владика Венедикт, нова книга «Про покликання людини» .....	8
Короткі повідомлення .....	8
«Авіаційний безвіз» з ЄС – підписано .....	8
У Видавництві УКУ вийшла книга «Українські жертви Холмщини та південного Підляшся у 1939–1944 рр» .....	8
Михайло Яримович – почесний доктор <i>Honoris Causa</i> УКУ .....	8
Українська стала офіційною мовою муніципалітету Прудентополіс (штат Парана) .....	9
У Хорватії відбулося молитовне вшанування 120-ї річниці поселення українців .....	9
Пилип Шумборський – єпископ Холмський і Белзький УГКЦ .....	10
Владика Богдан Дзюрах обраний членом трьох робочих комісій Німецької Єпископської Конференції .....	10
Проповідь владика Богдана Дзюраха на Літургії з нагоди освячення пам'ятника Блаженнішому Любомирові, Вінниця, 09 жовтня 2021 р. Б. ....	11
В пам'ять про Василя Кука (11.01.1913-09.09.2007) .....	13
«Залишиться вам одне – те, що ви дали вбогому!» (ч. 4) .....	14
<b>Новини Апостольського екзархату</b> Владика Богдан Дзюрах на прощі у німецькому містечку Альтеттінг поручив український народ під Покров Пресвятої Богородиці .....	16
Ступити на дорогу братерства (24) .....	20
Історія про жительку Гірського, яка ліпить скульптури .....	21
Перший львівський кардинал Михайло Левицький .....	22



Освячення пам'ятника о. Омеляну Ковчу в Майданеку (Люблін, Польща).  
Світлина: пресслужба УГКЦ

## «ПОСТАВ ЩЕ ОДИН СИМВОЛ ПЕРЕМОГИ ДОБРА НАД ЗЛОМ»: ЯК У ПОЛЬЩІ ОСВЯЧУВАЛИ ПАМ'ЯТНИК УКРАЇНСЬКОМУ БЛАЖЕННОМУ МУЧЕНИКУ

4 жовтня у польському Любліні освятили пам'ятник українцю, причисленому до блаженних мучеників – Омеляну Ковчу. Пам'ятник постав поблизу місця, де в роки Другої світової війни функціонував нацистський концентраційний табір Майданек, а зараз – присвячений йому меморіал. Отець Омелян Ковч загинув у Майданеку в березні 1944-го, а перед тим вісім місяців перебував у концтаборі як в'язень, підтримуючи і супроводжуючи тих, хто опинився поряд з ним у цій катівні.

«Отець Омелян Ковч не мусив тут загинути, він міг бути звільнений, але він уважав своєю місією і покликанням допомагати тим, хто були поряд з ним, хто тут гинув. (...) Тут, за словами

Ковча, знаходиться Небо, якого ми на щодень не зауважуємо. У цьому місці він досвідчив особливу близькість з Богом, оскільки побачив, що в цій темноті він відчуває цю близькість. І це не є Бог греко-католицький, це не залежить від наших віросповідань», – роз'яснив Стефан Батрух, священник Перемишльсько-Варшавської архієпархії Греко-Католицької Церкви у Польщі.

Цього дня неодноразово був зацитований лист пастиря до рідних із Майданека: «Я розумію, що стараетесь про моє визволення. Але я прошу вас не робити нічого в цій справі. Учора вони вбили тут 50 чоловік. Якщо я не буду тут, то хто допоможе їм перейти ці страждання?... Я дякую Богові за Його доброту до мене. Окрім Неба, це єдине місце, де я хотів би перебувати. Тут ми всі рівні – поляки, євреї, українці, росіяни, латиші, естонці. З усіх присутніх я тут самотній священник... Тут я бачу Бога, який єдиний та однаковий для всіх, незалежно від релігійних відмінностей, що існують між нами».



Премія Агнешці Голланд. Світлина: пресслужба УГКЦ

**Постать Омеляна Ковча – знакова для всього світу, не лише для України. Це засвідчив Папа Іван Павло II, 1999 року проголосивши його блаженним священномучеником.**

Пам'ятник отцю Ковчу на Дорозі мучеників Майданека встановили навесні 2021 року, втім відкриття запланували на час послаблення карантину. Над проектом працювали скульптор Олександр Дяченко та архітекторка Марта Дяченко. Монумент створений на благодійні внески і переданий громаді Любліна як дар від України. Опікувалися цією справою українські Комітет із вшанування пам'яті Блаженного Омеляна Ковча, Фондація «Гуманітарні ініціативи» та польська Фондація духовної культури пограниччя. Від задуму до відкриття минуло п'ять років, розповів Іван Васюник – голова Комітету із вшанування пам'яті Омеляна Ковча, який був ініціатором проекту.

Усі присутні підкреслювали сприяння місцевої влади. Рада Любліна на початку 2018 року одногосно постановила спорудити пам'ятник Омеляну Ковчу та всіляко сприяла реалізації проекту. І це справді безпрецедентне явище – адже ідеться про єдиний пам'ятник окремій людині поблизу Майданека.

Крім того, втілений у життя проект – гідний наслідування приклад співпраці й однодумства українців та поляків. «Цей знак навечно поєднує історичні пам'яті українців, поляків і євреїв, – наголосив Іван Васюник. — На духовній мапі Європи, України і світу постає ще один символ перемоги добра над злом. І цей знак набирає ще більшого значення в той час, коли Україна продовжує боротьбу проти російської агресії».

**Блаженніший Святослав (Шевчук), глава Української Греко-Католицької Церкви, зауважив:** «Отець Омелян показує, що завжди є щось, що всіх може об'єднувати, бути основою взаємної поваги і любові, людяності».

Тезу про важливість об'єднання довкола духовної постаті в часи «загрози зі Сходу» підтверджує й те, що в церемоніях брали участь військові з обох боків, українського і польського, а також представники Литовсько-польсько-української бригади імені великого гетьмана Костянтина Острозького.

Урочистості в Любліні розпочалися із запалювання лампад та покладання квітів до мавзолею, в якому покоїться прах численних жертв табору смерті. Такі місця є свідченням глибини людської жорстокості, але і водночас нагадують про те, якої висоти може сягати людський дух – на прикладі отця Омеляна Ковча.

**Блаженніший Святослав освятив пам'ятник.** В урочистій службі взяв участь єпископ Люблінської архидієцезії Мечислав Цісло. Долучився до церемонії і головний рабин Польщі Міхаель Шудріх. Адже Омелян Ковч не лише підтримував вірян різних конфесій у Майданеку. Власне, він потрапив спочатку до львівської тюрми на Лонцького (тепер там музей), а пізніше до концтабору через те, що закликав не співпрацювати з нацистами і не брати участь в антиєврейських акціях, укривав євреїв від переслідувань, намагався врятувати їх від загибелі, видаючи фальшиві свідоцтва про хрещення.

**Йосип Зісельс, дисидент та співпрезидент Асоціації єврейських громадських організацій та общин (ВААД) України, проголосив:** «Хочу від імені єврейської громади України подякувати всім українцям, які рятували євреїв, бо, як сказано в Святому Писанні: хто рятує одну людину, той рятує світ».



Не оминули увагою подію і представники вищої влади. Президенти України й Польщі надіслали вітальні листи. Українську делегацію в Любліні очолив міністр закордонних справ Дмитро Кулеба. «Ми щодня робимо вибір. Але як же страшно і болісно було робити вибір у часи, коли машина нацизму перемелювала долі мільйонів людей. А далі, на схід від Любліна, так само машина комунізму перемелювала мільйони людських долі. І Господь укріпив отця Ковча зробити вибір на користь людей. Хочу побажати всім, щоб у важкі часи, коли кожен із нас поставатиме перед вибором, Господь давав нам сили робити правильний вибір», – побажав міністр Кулеба.

**У рамках урочистостей вдев'яте вручили Міжнародну відзнаку Блаженного Священномученика Омеляна Ковча «за особистий життєвий приклад жертвності та гуманізму, героїчні вчинки у служінні людині та задля примирення і порозуміння між народами».** 2021 року Комітет визначив лауреатами цієї премії польську режисерку **Агнешку Голланд** – авторку фільму «Ціна правди» [Mr. Jones];

українського режисера та політв'язня **Олега Сенцова**; американського дипломата і державного діяча **Деніела Фріда** та об'єднану ініціативу «Пласти» (Україна) й «Гарцерів» (Польща) «*Źywień braterstwa – Полум'я братерства*».

«Важливо не лише шанувати героїв, а й їх наслідувати. Як режисерка я старалася показати жертви тих злочинів. Не тільки аби віддати їм честь, а і щоб показати злочинців та вшанувати героїв, пока-

зати притаманну їм людяність», – сказала лауреатка Агнешка Голланд, отримуючи нагороду з рук Блаженнішого Святослава. Сенцову вручили відзнаку раніше в Києві, Фріду вручать пізніше у Вашингтоні.

Мистецьку частину церемонії в Любліні розпочала «Прелюдія» польського режисера Лешека Мондзіка, а завершив виступ українського дуету «Тельнюк: Сестри».

**Олена Шарговська, «Новинарня»**

XI

## БЛАЖЕННІШИЙ СВЯТОСЛАВ ОСВЯТИВ ПАМ'ЯТНИК БЛАЖЕННОМУ ОМЕЛЯНУ КОВЧУ В ЛЮБЛІНІ

Як в'язень німецького концентраційного табору «Майданек», отець Омелян Ковч взірцево подав нам приклад справжньої людяності. Священник довів, що навіть в умовах жорстокості і величезного терпіння людина завжди має вибір. Він допомагає нам навіть сьогодні зрозуміти виклики, які стоять перед християнами Сходу та Заходу в сучасному світі. Про це сказав Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав під час урочистостей з нагоди освячення, урочистого відкриття пам'ятника та вручення почесних Відзнак блаженного священномученика Омеляна Ковча в Любліні (Польща), що відбулися 4 жовтня 2021 року.

У своєму слові Предстоятель УГКЦ наголосив, що постать блаженного Омеляна Ковча є прикладом для наслідування і взірцем для наших народів і Церков. «Своїм служінням отець Омелян Ковч насамперед показав всім, що означає бути поруч з людьми в різних обставинах і цілковито присвятити себе служінню іншим. А також саме він подає



▲ Блаженніший Святослав із Мечиславом Ціслом та Міхаелем Шудріхом

нам ідею єдності, діалогу та примирення між народами, традиціями і релігіями», – підкреслив Глава Церкви.

«Пам'ятник, який ми сьогодні освятили, повинен нагадувати нам про те, що ми повинні робити все, щоб не повторити ту жахливу подію, яка відбулася тут, на території концентраційного табору «Майданек», що став територією знищення». **Глава УГКЦ висловив слова вдячності всім, хто долучився до встановлення пам'ятника блаженному Ковчу:** меру міста Любліна пану Кшиштофові Жуку за надане місце; жителям Любліна за тепле прийняття пам'ятника, подарованого українцями; архієпископу і митрополиту Люблінському Станіславові Будзіку і єпископу Мечиславу Ціслу за реалізацію проекту та надзвичайну гостинність; митрополиту Перемишльсько-Варшавському Євгенієві Поповичу; всім владикам, які прибули, а також духовенству в Польщі, сестрам служебницям за підтримку і присутність.

«Дякую усім меценатам, жертводавцям за те, що повірили в ідею, яку свідчив і за яку віддав життя отець Омелян Ковч. Дякую за те, що ви сьогодні подарували Україні і Польщі, Люблін і світу цей особливий пам'ятник, який стоїть перед нашими очима. Дуже дякую всім авторам концепції: скульптуру, архітекторам, усім, хто опрацював цей задум, який сьогодні відкрився перед нашими очима.



Особливо дякую громадському комітетові для вшанування отця Омеляна Ковча, його очільнику пану Івану Васюнику і всім, хто неустанно працює, щоб пам'ять про отця Ковча заторкнула всіх людей на всій земній кулі», – сказав Отець і Глава Церкви і побажав: «Нехай постать блаженного Омеляна Ковча буде для нас заохоченням зберігати людську гідність навіть в екстремальних умовах, а також безкорисливо служити іншим, незалежно від релігійної чи національної ідентичності, політичних поглядів чи переконань».

В особливий спосіб Глава Церкви подякував Богу, який, за словами отця Омеляна, є одним і тим самим для всіх: поляків, українців, росіян, литовців, і який є Богом життя для кожної людини: «Дякуємо Богу за приклад сильної і непохитної віри, відваги і витривалості, прикладом якої є отець Ковч. Він намагався піднести тягар життєвих драм, як про це засвідчує цей пам'ятник», – додав Предстоятель.

Старший єпископ-помічник Люблінської архидієцезії єпископ Мечислав Цісло у своєму слові пригадав книжку одного з польських передвоєнних філософів про героїзм і звірство. «Вже в самій назві книжки автор дав відповідь на питання про те, ким є людина. Вона є немов би підвішаною між героїзмом і звірством. На «Майданеку», як і в інших місцях, зустрілися свого часу героїзм і звірство. Між цими двома поняттями отець Омелян Ковч представляє героїзм», – сказав єпископ Мечислав.

З нагоди освячення пам'ятника блаженному Омеляну листа від імені Святішого Отця Франциска надіслав кардинал П'єтро Паролін. На церемонії його зачитав о. Стефан Батрух.

«З нагоди урочистостей відкриття пам'ятника отцю Ковчу поблизу концентраційного табору



«Майданек» Папа Франциск засилає сердечні привітання всім учасникам цієї зустрічі і запевняє про духовну близькість. Папа Франциск прагне пригадати, що мучеництво є найвищим виявом служби Церкві і Богові», – мовиться у листі.

«Підтримуваний Богом, блаженний мученик Омелян Ковч тримався своєї дороги прощення і єднання. Блаженний Ковч засвідчив, що любов є сильніша від смерті. Завдяки життєвій силі віри він зумів чинити опір злу. Він є знаком надії для наших часів і для майбутніх поколінь. Пам'ять про нього є для нас благословінням, лекцією життя. І нам важливо, щоб ця пам'ять не пропала. Як зерно пшениці падає на землю, щоб породити колоски, так і він віддав своє життя для наповнення Божої ниви», – написав кардинал Паролін.

Під час церемонії відкриття пам'ятника Головний рабин Польщі Міхаель Шудріх наголосив, що блаженний Омелян Ковч є взірцем справжньої людини.

**Із повідомлення пресслужби УГКЦ;  
світлина: Олександр Савранський**

ХІ

**«Церква має пристосуватися до локдауну і до того духовного та психологічного життя, що створюється перед нашими очима», – владика Петро Стасюк**



Пандемія *Covid-19* стала випробуванням для людського тіла і душі. Вона незворотно змінила світ, країни, громади та родини. Пандемія змінила Церкву, змінила людей духовно. Онлайн-богослужіння, віртуальне освячення лози або зум-празники – це все її наслідки. Владика Петро Стасюк поділився з читачами газети «Церква і Життя» своїми думками стосовно впливу локдаунів та пандемії на майбутнє Церкви і української громади в Австралії.

► Владико, поділіться своїми думками стосовно сучасного стану Церкви. Як на неї впливає коронавірус та локдаун?

**Вл. Петро Стасюк:** Локдаун – це щось дуже цікаве. Він показує, що світ змінюється і ми не повинні думати, що все буде, як було раніше. Світ має свої правила і свої закони. Так само як Бог має свої правила. Світ керується власними правилами, а не нашими. Наша проблема в тому, що часом ми хочемо контролювати наше життя і, очевидно, це не є можливо. У світі є не лише коронавірус, але й війни, посухи, різні трагедії. І ми мусимо бути готові. Коронавірус нам дуже ясно пояснив, що ми не є перші і ми не є володарі нашої долі, що є щось більше від нас. Але віруси, війни, трагедії вже існують через цілу історію людства. Наприклад, минулі кілька десятків років було кілька прикладів вірусів, коли мільйони людей помирали. Це справді є нормальною частиною життя. І це з'являється перед нашими очима. Нам це не подобається, але так воно є.

► **Через локдаун люди не мають можливості ходити до церкви. Як це впливає вже і позначиться на Церкві в майбутньому?**

**Вл. П. Стасюк:** Локдаун – це не природно. Коли хтось робить щось погане, ми відсилаємо їх у в'язницю. Локдаун – це не природно, бо бути самому, жити самому без інших людей це називається кара. Бог нас так створив, що ми є родина, суспільство. Ми є державою, громадою, і ми любимо так жити. Я думаю, що під час цих локдаунів люди побачать, що чогось бракує. І найбільше бракує родини. Бабусі, дідусі не можуть відвідати своїх дітей, внуків через локдаун. Батьки не можуть з дітьми говорити, бо є локдаун. Діти не можуть з іншими дітьми спілкуватися, бо є локдаун. Тому це не є нормальне. Але з іншого боку воно показує нам, що ми самі не є власниками нашої долі і тут Церква має обов'язок нагадати людям, що ми потребуємо допомоги. Передовсім, щоб повернутися в нормальне життя. Знову зустрічатися з людьми. Утворити суспільство, родину. Іншими словами – створити парафію. Обов'язок Церкви створити цю родину. Але Церква і є родина. Ісус Христос є особою з Пресвятої Трійці: Бог-Отець, Бог-Син і Бог-Дух Святий. Церква має бути присутньою в житті, бо вона провадить людей до Бога. Тому Церква має обов'язок бути з людьми.

Мені дуже цікаво, що відправи, які ми транслюємо на YouTube дивляться сто-двісті людей, а до кінця тижня може бути вісімсот та навіть до тисячі людей. Це показує, що людям є потрібне суспільство, спілкування, побожна та свята громада. Я знаю, що ми маємо обов'язок зв'язатися з людьми і бути присутніми між ними, це надає певне значення та заповнює нашу душу.

► **Як на нашій українській громаді позначилися обмеження? Той факт, що не можна ходити в церкву, зустрічатися? На вашу думку, після локдаунів чи стануть громади меншими? Чи втратить українська спільнота людей?**

**Вл. П. Стасюк:** Це дуже важливе питання. Я бачу, що не лише Церква зустрічається через інтернет, але й «Пласт», СУМ, українські школи, навчання катехизації, громадські організації, громади, наші церковні комісії, підкомітети – усі діють наче життя є нормальним. Усі ми сходимося. Ми не бачимося віч-на-віч. Ми бачимося через інтернет. Це означає, що це в людській природі говорити, планувати і громада існує.

Я не журюся про те, чи громада буде існувати. Очевидно, ті, хто не звик ходити в церкву – можуть

далі відвикнути, їх буде бракувати. Але кожна людина природно шукає інших людей, суспільство та родину. Люди люблять приходити, пити каву, разом їсти, співати, танцювати. Тому я думаю, що коронавірус це не знищить. Може воно буде в іншій формі. Я думаю, що Церква має пристосовуватися до цього локдауну і до того духовного і психологічного життя, яке створюється перед нашими очима. Ми не можемо сподіватися, що все буде, як раніше. Це буде в якійсь іншій формі, бо людська натура не змінилася. І я знаю, що Бог є і я маю надію, що буде щось інакше.

Я думаю, що з іншої сторони ми станемо навіть і сильнішими, бо ми маємо нагоду признатися, що ми не можемо жити самі по собі, нам потрібна спільнота. Якщо ми це зрозуміємо, я думаю, що наші спільноти стануть сильнішими, бо ми будемо шанувати те, чого колись не було. І з Божою благодаттю ми будемо робити все, що потрібно, щоб наші громади існували.

► **Розкажіть про онлайн-богослужіння під час локдаунів. Як це вплине на відвідини живих Літургій в майбутньому?**

**Вл. П. Стасюк:** Наша єпархія була одна з перших в світі, яка почала транслювати Святу Літургію наживо. Ми почали YouTube-трансляції нашої недільної Літургії сім чи вісім років тому. Я думаю, що воно не знищило нашу громаду. Дуже важливо, що ми маємо контакт з людьми і ми можемо бути присутніми в їхніх домах через трансляцію. І ми знаємо, що хоча церква порожня, але насправді вона не є порожня. Наприклад сьогодні з нами було 170 людей. Фізично ми їх не бачимо, але духовно вони є. Я думаю, ми оцінимо те, що особиста, фізична зустріч мусить бути і я думаю, ми робимо те, що ми маємо робити.

Багато людей також просить, щоб ми транслювали похорони. Тепер ми транслюємо майже усі похорони. Люди хочуть спілкуватися, для них це є дуже важливо. Ми маємо скористатися з цієї нагоди, яку нам Господь дав. Це подарунок від Бога у сучасному світі. Ми можемо думати про те, як було раніше, але питання, як ми будемо пристосовуватися до сучасних умов, які виникають перед нами.

► **Чим відрізняється фізична присутність в церкві під час Літургії та віртуальна?**

**Вл. П. Стасюк:** Я думаю, спочатку потрібно зрозуміти Літургію. Це є Тайна Вечеря. Ісус Христос скликав апостолів у Великий Четвер, Він їм відправив першу Святу Літургію. На вечері він ломив хліб і давав усім апостолам і вони їли, вони спілкувалися, Він казав: «Це є моє тіло, це є моя кров». Кожної неділі, коли ми відправляємо зараз, ми маємо акт духовного причастя. Ми читаємо молитву, яка говорить, що хоча я не можу бути в церкві, не можу причащатися, але я ділюся з Богом і духовно приймаю святе причастя. Наша церква є літургійною, ▲

”

Локдаун – це не природно, бо бути самому, жити самому без інших людей це називається кара. Бог нас так створив, що ми є родина, суспільство. Ми є державою, громадою, і ми любимо так жити.

а це означає іти до Євхаристії. У нормальну неділю, коли немає локдауну, кілька сотень людей в церкві йдуть до Святого Причастя. Я думаю, що це найважливіша річ, яку ми робимо в церкві. Друга річ, яку ми робимо в церкві, це є прощення гріхів. Ніхто не сповідає по інтернету, по телефону, це потрібно робити особисто.

Служба Божа – це родинне життя, це родинне спілкування і це третя причина чому ми приходимо до церкви. Бо бути самому не є нормально. Громада дає спокій. Бог створив нас частиною родини. Служба Божа та Євхаристія – це родинне життя.

► Як для вас, як для священника читати проповідь при порожній церкві?

**Вл. П. Стасюк:** Для мене спочатку було дуже дивно. Я мусів уявляти собі, що хоча нікого немає переді мною, проте вони є. Сьогодні я вже особисто увійшов у той стан, де я дійсно бачу багато людей перед собою. Це так само, як автори виступають на сцені. Через світло вони не бачать людей в залі. Ви відчуваєте, що вони є присутні, але ви не бачите через світло. Ми знаємо, що люди є. Це говорить про трохи вищий стан існування. Це такий духовний, психологічний стан, частина нашого духовного життя. Ми духовно ж присутні, хоча фізично ми не бачимо.

Розмовляла Мар'яна Давидовська,  
«Церква і Життя», 18.09.2021р.

ХІ



## ІСУСОВА МОЛИТВА (1. Вступ)

«Ісусова молитва» названа так, бо в ній призивається ім'я Господа нашого Ісуса Христа: «Господи Ісусе Христе Сину Божий, помилуй мене грішного/грішну!».

Ця молитва – дуже промовиста у своїй простоті та богословській глибині. Її називають ще неустанною молитвою, молитвою серця, або молитвою мовчазної любові. Вона належить до найдавніших форм християнської споглядальної молитви. Її практикували Отці пустині, Отці Церкви, монахи, містики, священники і віруючі миряни. Вона походить з прагнення безнастанно перебувати у присутності Бога, у внутрішній тиші, в любові сам на сам з Любов'ю (Irena Mytnik).

Джерела цієї молитви сягають Божого Одкровення, що міститься у Священному Писанні, а колиською є Єгипет, де її практикували Отці пустині, а звідтам ця практика поширилася на всьому християнському Сході, а відтак – перейшла на Русь і тепер є однією з найпоширеніших молитовних практик в Православній і Греко-Католицькій Церкві.

Часом, зокрема в численних західних публікаціях на тему «Ісусової молитви» її поширення пов'язують з твором невідомого автора під назвою «Щирі розповіді прочанина своєму духовному отцеві». І хоч поширення знань про цю молитовну практику справді пов'язане з цією книжечкою, її джерела сягають набагато глибше – до «Книги книг» – до Біблії.

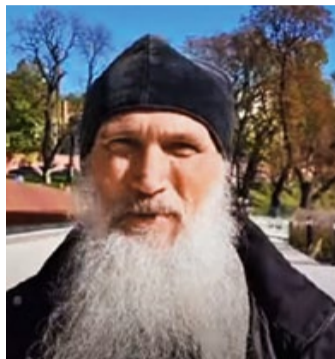
**У проханні Ісусової молитви чути відгомін благання Єрихонського сліпця:** «Ісусе, сину Давидів, змилуйся надо мною!» (Лк. 18, 38), смиренної молитви митаря: «Боже, милостивий будь мені, грішному!» (Лк. 18, 13) та повної довіри мольби жінки-ханаанки: «Змилуйся надо мною, Господи, Сину Давида!» (Мт. 15, 22).

Втім, в цій молитві не йдеться просто про те, щоб повторювати слова сліпця, митаря чи жінки-ханаанки, – слід присвоїти собі їхню внутрішню поставу – поставу смиренного визнання своєї безпорадності, своєї слабкості, своєї гріховності, а водночас – повної відкритості серця і всього ества на благодатну дію Божої милосердної і всесильної любові.

«Господи Ісусе Христе Сину Божий, помилуй мене грішного/грішну!».

Владика Богдан Дзюрах, з ФБ

## ВЛАДИКА ВЕНЕДИКТ, НОВА КНИГА «ПРО ПОКЛИКАННЯ ЛЮДИНИ»



Сьогодні будемо спілкуватися з владикою Венедиктом [Алексійчуком]. Він служить в Чиказькій єпархії св. Миколая, також часто приїжджає до України, на нашу радість і до Львова. Сьогодні особлива нагода, бо Владика

презентує нову свою книгу, книга називається «Про покликання людини».

► Владико, я обрав місце для нашої зустрічі не випадково. Ми знаходимося на Меморіалі Героїв Небесної сотні у м. Львові. Ось портрети тих, хто загинув в 2014 році захищаючи українську незалежність. Мені здається, що це непогане місце для нашого спілкування про покликання людини. Владико, якщо говорити про цих героїв, чи можна сказати, що вони зреалізували своє покликання вповні? Багато з них загинули на Майдані в молодому віці.

**Вл. В. Алексійчук:** Перше, що маємо собі усвідомити – ніхто з них ніколи не думав, що буде героєм. Ніхто з них не думав, що для них будуть ставити пам'ятники. Ніхто не передбачав і ніхто з них не казав «я хочу бути героєм». Вони були відкриті на Господа в той момент, коли їх Бог покликав. Саме складні обставини показують твою ідентичність; саме в складних обставинах Бог дає нам часто таку ситуацію, щоб ми приймали рішення. Ми бачимо, що вони відважно прийняли це рішення. Вони не знали, не знали чим це закінчиться. Це тепер нам з перспективи часу легко говорити, а тоді ніхто не знав що буде. Ніхто не знав, що буде з Януковичем. Ніхто не знав, чи вбивати зупиняться на них, чи може буде даліше?

Коли говорити от реально про людське покликання – ти наперед нічого не знаєш. Богородиця не сиділа і не казала: «Ну коли той архангел Гавриїл прийде, об'явиться, бо я вже готова?». Вона була заскочена. Візьмим Ісуса Христа, коли молвився в Оливному городі, йому, як людині (бо він був людиною), також не було легко прийняти це покликання. Він також міг сказати: «Ти знаєш, Отче, я бачу, що мої студенти, мої апостоли ще не пройшли добру формацію, це дуже короткий трьохрічний курс, в семінарії треба шість років» (тепер). Але Христос бачив, що така воля, воля, щоб він прийшов і виконав своє покликання, призначення, він розумів, що це його час відійти. Богородиця також усвідомила і тому сказала Гавриїлу – «так». Так само воїни Небесної сотні, вони в якийсь момент усвідомили, що вони мають іти.

Так і в нашому житті: деколи можеш не докінця розуміти, але бачиш, що обставини говорять тобі про це, і твоє внутрішнє ество тобі говорить про це. І тому вони зробили цей великий крок. Але знову ж – наше завдання не тільки їх почитати, але наше завдання щось робити кожному на своєму місці. Вони виконали свою місію, не велику, не малу, але свою особливу місію. Питання до кожного з нас: чи ми готові виконувати свою місію, чи ми готові сказати Богові: «так, я готовий робити те, що Ти скажеш». Бог, який є любов'ю, приготував для кожного з нас щось найкраще, але ми до цього не готові, бо ми живем своїми стереотипами: це є добре для мене, це погане, щось хочу, щось не хочу, маю якісь свої плани.

### «АВІАЦІЙНИЙ БЕЗВІЗ» З ЄС – ПІДПИСАНО

Угода «про відкрите небо» з ЄС безпосередньо наближає українців до доступних авіаперельотів. Така угода – це кінець цінних монополій на авіаційному ринку, це збільшення кількості маршрутів, це новий рівень захисту прав споживачів та нові можливості для розвитку туризму в Україні. У нас будуть діяти такі самі можливості, правила й стандарти в галузі авіаперевезень, як і в держав-членів Євросоюзу. Такі самі правила будуть функціонувати й щодо безпеки польотів, авіаційної безпеки, організації повітряного руху. ЄС визнаватиме українські сертифікати, видані літакам українського виробництва. Сьогодні Україна стала ще на крок ближчою до Європи. «Авіаційний безвіз» – це перший з п'яти «безвізів», які ми плануємо підписати з ЄС в наступні 2 роки. **Інші чотири:** енергетичний, митний, промисловий та цифровий. Всі вони так само встановлюють «європейські правила гри» у відповідних секторах. На шляху до ЄС ми запроваджуємо найкращі правила та практики. (Денис Шмигаль, прем'єр-міністр України, з ФБ)

### Україна та ЄС підписали довгоочікувану угоду про "відкрите небо"

ВІТРОК, 12 ЖОВТНЯ 2021, 12:05



Україна та Європейський Союз підписали довгоочікувану угоду про Спільний авіаційний простір, відому як угоду про "відкрите небо".

### У ВИДАВНИЦТВІ УКУ ВИЙШЛА КНИГА «УКРАЇНСЬКІ ЖЕРТВИ ХОЛМЩИНИ ТА ПІВДЕННОГО ПІДЛЯШШЯ У 1939–1944 РР»

**Презентація** книжки «Українські жертви Холмщини та південного Підляшшя у 1939–1944 рр.» відбулася в УКУ під час Форуму Видавців. На основі різних архівних документів у виданні від Видавництва УКУ подано список понад 5300 осіб української національності, які постраждали на Холмщині. Владика Борис Гудзяк, автор передмови зазначив, що за допомогою праці науковців проєкту розпочалась ідентифікація українських жертв, що тривалий час було найменш дослідженою ділянкою. «Історія має колосальне значення, а тому, якщо втрати минулого не визнані і не досліджені, то вони стають травмами поколінь. Поява першого тому про українські жертви Холмщини та південного Підляшшя у 1939–1944 роках дає нам велику надію на подальші дослідження. Цими днями ми маємо свято глибинних досліджень, джерельних публікацій. В УКУ одна за одною відбуваються презентації наукових праць. Я вдячний всім, хто до цього причетний, а також горджуся, що Фонд кафедр українознавства з осередком у Філадельфії, який заснований доктором Романом Проциком, підтримує проєкти, що пов'язані з діяльністю різних відділів УКУ», – зазначив Президент УКУ. (Пресслужба УКУ)



### МИХАЙЛО ЯРИМОВИЧ – ПОЧЕСНИЙ ДОКТОР HONORIS CAUSA УКУ

Відзнаку почесного доктора *Honoris Causa* Українського католицького університету Михайлові Яримовичу вручив Архієпископ Філадельфійський, Президент УКУ владика Борис Гудзяк. Вручення відбулося 10 жовтня після Архиєрейського Богослужіння в катедрі Непорочного Зачаття у Філадельфії. **Михайло Яримович** – винахідник в галузі літально-космічних дослідів у США, дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка, почесний член Товариства українських інженерів у Америці. Розпочав свою діяльність у космічній галузі з випробування ракетних головок і управління космічними апаратами для компанії *AVCO*, пізніше у *NASA* займався проєктуванням перших провідних систем *Apollo*. Нагадаємо, що про вручення звання почесного доктора Михайлу Яримовичу офіційно оголосили у вересні цього року, під час святкування Днів УКУ, де він прочитав лекцію про своє бачення еволюції людини. [Переглянути лекцію](#) на YouTube каналі. (Пресслужба УКУ)







І тому казати щиро не є легко, часто достатньо складно бути відкритим на Бога, щоб реалізувати своє покликання, як реалізували його всі члени Небесної сотні.

► **Ваша книжка складається фактично, як розуміння, з двох великих частин. Є в цій книзі ваші роздуми про покликання, і також є свідчення людей. Розкажіть як зародилася ідея цю книжку написати, це була ваша пропозиція, чи «Свічадо» до вас звернулося, чи хтось інший?**

**Вл. В. Алексійчук:** В моєму житті Бог поволі відкривав те, наскільки важливо шукати Божу волю, наскільки важливо виконати своє призначення в житті. Погляньмо, в кімнаті в якій ми сидимо будь-яка річ перед нашими очима – крісло на якому сидимо, стіл за яким сидимо, комп'ютер чи мобільний телефон, кожна річ має призначення. І тому для мене було питання: добре, ми знаємо призначення стола, телефону, але яке призначення людини?

І тому виринула думка спробувати над цією тематикою працювати, найперше для самого себе, все більше розуміти що є Божою волею для мене, чому моє унікальне, неповторне покликання є... Бо я маю все своє життя і питання є від мене, як я це своє життя реалізую. Я ж не маю два життя, чи три життя, що я можу знову пробувати, я маю одинокі життя і ми, правду кажучи, дуже рідко цінимо життя. Ми багато речей цінимо, але життя не цінимо, ми вживаємо його направо і наліво, але воно унікальне, воно проходить, день за днем, година за годиною, рік за роком.

Тому для мене ця тематика була такою достатньо особистою, важливою. Тому я почав над тим працювати, роздумувати, писати. А вже минулого року, коли вже практично матеріали були написані і треба було їх якось далі просувати, до мене прийшла думка: добре, це мої роздуми, цей якийсь мій досвід чим я хочу поділитися, але дуже цінно було би щоби інші особи, які на мій особистий погляд реалізували своє покликання, якийсь період свого життя (бо вони можуть далі розвивати своє покликання)... Я попросив цих осіб, щоб вони написали свої свідчення, поділилися ними з іншими. Кожна розповідь є нестандартна, якась унікальна, неповторна.

Коли ми кажемо про покликання, дуже часто ми думаємо про покликання священника, але я глибоко певний, що... Навіть, що ми маємо кризи покликань до священства, до монашества тому, що назагал люди в своєму житті мало розуміють для себе своє покликання. І тому я якось звернув увагу, щоб в своїх текстах працювати над покликанням загальною людиною. Це не є тільки про покликання монаха, монахині, там про це також ідеться, є окремих розділ про покликання священника, про покликання священничих родин, але все-таки домінуюча кількість напрацювань є про людину.

Коли ми говорим про свідчення, то там є 15 свідчень, з них 11 свідчень світських людей, там є жінки, чоловіки, молодші віком, старші, які пізнавали свою місію в житті, пізнавали своє призначення, і вони поділилися як цей процес пізнання в їхньому житті відбувався.

#### УКРАЇНЬСЬКА СТАЛА ОФІЦІЙНОЮ МОВОЮ МУНІЦИПАЛІТЕТУ ПРУДЕНТОПОЛІС (ШТАТ ПАРАНА)

Проект відповідного рішення ради муніципалітету підготувала Українсько-бразильська центральна репрезентація (провідна українська організація в Бразилії) на чолі з Вікторією Соротюком. У Прудентополісі понад 75% мешканців мають українське походження, тому він об'єднано вважається столицею української громади в Бразилії. Українська громада тут почала формуватися близько 1885 року, коли в районі, де розміщений сучасний Прудентополіс, оселилося 1500 українських сімей (приблизно 8000 осіб), вихідців із Галичини. Цей район Прудентополісу навіть має назву Нова-Галичина на честь походження його жителів. Саме місто офіційно засноване в 1894 р., тож українці від самого початку були важливою частиною його історії, долучилися до його розвитку. Сьогодні Прудентополіс добре знайомий в Бразилії та всій Південній Америці як «українське» місто, українська культура і традиції глибоко інтегровані в його простір та життя. Один з двох головних храмів у місті – греко-католицька церква святого Йосафата. В місті понад пів століття діють козацьке братство «Українські козаки» та асоціації українських митців, такі як ансамбль народного танцю «Веселка» чи ансамбль бандуристів «Соловейко». В місті діє український «Музей тисячоліття», який знайомить із українською історією та культурою. Відомий Прудентополіс і як українська кулінарна столиця Бразилії – саме аби скуштувати тут борщ, вареники, голубці, солонину та ковбаси з свинини приїждять цілі натовпи туристів. З 2019 року Прудентополіс є містом-побратимом Тернополя. (Diaspora.ua)



#### У ХОРВАТІЇ ВІДБУЛОСЯ МОЛИТОВНЕ ВШАНУВАННЯ 120-ї РІЧНИЦІ ПОСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ



10.10.2021 року у Крижевцях (Хорватія), у катедральному соборі Пресвятої Трійці Крижевецької єпархії Греко-Католицької Церкви, молитовно вшанували 120 років поселення українців у Хорватії. Божественну Літургію молилися єпископ Крижевецької єпархії владика Мілан Стіпич; голова Пасторально-міграційного відділу УГКЦ та єпископ Патріаршої курії УГКЦ владика Степан Сус; вікарій для східних католиків в Австрії о. Юрій Коласа, чисельне духовенство, монашество з Хорватії, Словенії та України. **Довідка.** Апостольський вікаріат для католиків візантійського обряду в Королівстві Хорватія заснував Папа Павло V своїм декретом від 21.11.1611 року. Осідок вікаріату знаходився в монастирі Марча. 17.06.1777 року папа Пій VI підніс вікаріат до рівня єпархії, осідком якої встановив місто Крижевці. Єпископ Крижевецький спочатку підпорядковувався Естергомському римокатолицькому митрополитові, а з 11.12.1852 року Крижевецька єпархія належить до Загребської митрополії. Після розпаду соціалістичної Югославії та появи на колишній її території нових незалежних держав з території Крижевецької єпархії у 2001 році виокремлено апостольський екзархат у Македонії, який вважається окремою Македонською Греко-Католицькою Церквою, а у 2003 році – апостольський екзархат у Сербії і Чорногорії, який разом з Крижевецькою єпархією належить до Хорватської Греко-Католицької Церкви. За даними ватиканського статистичного щорічника *Annuario Pontificio* Крижевецька єпархія у 2013 році нараховувала 21300 вірних, 46 парафії, 42 священників, 42 монахині і 7 семінаристів. З 18.03 2019 року єпархією керує владика Мілан Стіпич, який 08.09.2020 року призначений єпископом цієї єпархії. За його словами, сьогодні третина його вірних – це українці греко-католики, що переїхали на територію єпархії із Західної України. (Пасторально-міграційний відділ УГКЦ)

► Є різні види покликань, є покликання до священства чи до монашества, покликання на все життя, коли ти робиш вибір, який стосується твого майбутнього, вибору професії чи стану, в якому ти будеш жити. Але також є напевно такі вибори, які ми мусимо робити щодня, такі покликання, які фактично стосуються конкретного якогось життєвого періоду чи конкретного випадку. В книзі, яку ви написали, ідеться якраз про ці різні види покликання, чи про більш глобальні, чи про ті, скажемо менші, щоденні.

**Вл. В. Алексійчук:** Ідеться як про одне, так і про друге. Ми говоримо про глобальне покликання. Дуже важливо знати до чого я призначений, про свою унікальність, бо кожна людина унікальна. Є статистика, що 75% людей мають почуття меншевартості; мають почуття меншевартості, бо не відчують свого призначення.

В людському організмі кожен орган виконує свою унікальну функцію, ніякий орган не є важливіший, але кожен має своє завдання і покликання, призначення. Тому для мене дуже важливо зрозуміти своє унікальне... От, що є моє в житті, чому мене Бог покликав до цього буття, чому я живу саме в цей період життя, що хоче Бог від мене, де я мав би інвестувати в своє життя.

З іншої сторони, як ви сказали, є конкретне життя, конкретні обставини, конкретні події, конкретна економічна, соціальна ситуація. Тепер є коронавірус – як я мав би поводитися саме в тих конкретних обставинах? Тому, як одне для мене важливо, так і друге не менш важливе. [...]

► **Яке свідчення, можливо з тих, які в книжці поміщено, вас вразило найбільше?**

**Вл. В. Алексійчук:** Найбільше враження зробило... Ми пробували описати особу, яка є вже у вічності, нашого старця-затворника Олександра, який народився в Україні, потім він зі своїми батьками як маленька-маленька дитина попав на Захід, потім вони переїхали до Аргентини, а в підлітковому віці він переїхав з батьками до Америки. Там він шукав свого покликання.

Перші спроби були в Голлівуді, він працював в кіноіндустрії, але він був людиною спраглою Бога. І поволі Бог йому відкривав його місію. Він пішов спочатку до монастиря трапістів, але знов – обставини промовляли через його маму і через патріарха Йосифа, і він прийшов до монахів-студитів. Був дуже довго біля Риму в монастирі «Студіон». Великий час проводив на самоті в пустині. Коли стала незалежність і стало можливим приїхати до України – він приїхав.

Останні роки проживав в Україні, де з понеділка до п'ятниці провадив таке затворницьке, укрите життя, а в суботу і неділю він допомагав розпізнавати Бога, Божу волю, розпізнавати людям як розв'язати свої проблеми. Для мене це є особа, яка не тільки пізнала своє покликання, але це для мене також особа, яка зуміла багатьом іншим людям [допомогти] чи зрозуміти своє покликання, чи утвердитися в своєму покликанні. Чому? Тому, що ця особа була з Богом. Бо якщо ти сам є з Богом, тоді певною мірою стаєш прозорливим в тому, що кажеш, ти не просто стаєш якимось передбачувальним, але будучи з Богом ти знаєш як іншим допомогти, як іншим говорити, і що не говорити. Тому він для мене був таким сучасним пророком, який свідчив, промовляв про Бога тим людям, яких Бог ставив на його життєвій дорозі. [...]

► **Так виглядає, що зараз у світі зменшується кількість покликань якраз до станів священничого і монашого. Зокрема в США, звідки ви приїхали, так на перший погляд виглядає, що нема навіть кандидатів, які би хотіли в УГКЦ, там, з місцевих, бути священниками, а якщо є, то їх дуже мало. В Україні вже також говоримо про це, фактично відкрито обговорюємо, що до монастирів бажаючих вступити зараз суттєво менше. Як ви думаєте, з чим це пов'язано і чи це означає, що є якась криза покликання?**

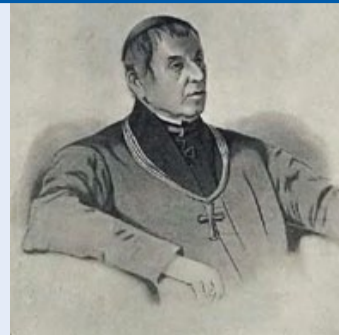
**Вл. В. Алексійчук:** Я глибоко переконаний, що криза покликання до священничого, монашого [стану] є в тому, що людина в своєму людському житті не знає свого покликання. От пройдіться, запитайте, 100 людей наприклад, і ви побачите, що 90% вам не готові відповісти, яке їхнє покликання. Люди не готові, люди не знають! Вони назвуть професію, освіту, те, що вони тепер роблять, але яке твоє покликання в житті? Яке твоє покликання було на сьогоднішній день?

Мені здається, що це загальна криза людського буття. Теперішня людина живе дуже поверхово. Людина часто живе реагуючи на обставини. Людина часто живе творячи якісь стратегії, плани, але люди дуже мало готові до того, щоб пізнати своє призначення в житті; що вони мали виконати в житті; в чому їхня унікальність в житті. І коли людина цього не розуміє, то ніхто не йде далі, тоді ніхто не може подумати про священничє покликання. Мені здається, що це загальна криза, що сучасна людина дуже мало усвідомлює своє покликання в житті. (а.ф.)

**Подано за відеозаписом «Живого телебачення», ведучий Тарас Бабинчук**

## ПИЛИП ШУМБОРСЬКИЙ – ЄПІСКОП ХОЛМСЬКИЙ І БЕЛЗЬКИЙ УГКЦ

250 років тому, 05.10.1771 р у м. Острог на Волині народився Пилип Шумборський (у світі Феліціан), єпископ Холмський і Белзький УГКЦ, сенатор Королівства Польського. Навчався у Василіанській колегії в Острозі.



1789 вступив до Василіанського чину в Почаєві. Закінчив Браунсберзьку єзуїтську колегію (1793–1799). Хіротонізований на священника у Холмі, професор Холмської унійної духовної семінарії (1802–1804), секретар Холмського єпископа (1811), протоігумен Холмської провінції ЧСВВ (1814), генеральний вікарій холмської капітули (1827). 16.03.1830 хіротонізований на єпископа Холмського владикою Вікентієм Седлецьким і двома єпископами латинського обряду. Через два дні московитський імператор Микола I іменував сенатором Королівства Польського. Увесь період єпископського служіння намагався відшукати непрості рішення як не накликати гнів московитської влади, не приймаючи настирливі «ласкаві» запрошення перейти в московське православ'я і зберегти вірність Церкві. Під тиском обставин подекуди давав згоду на наближення обрядів Унійної Церкви до Московської Православної, що постійно викликало протести вірних, духовенства і навіть Папи Григорія XVI (1842). На запрошення московитського царя у 1840 відвідав Санкт-Петербург і коли обер-прокурор Священного Синоду наполягав на переході в православ'я Владика Шумборський відповів: «Знайдете в мені Йосафата, а не Йосифа» [Йосафат Кунцевич – архієпископ Полоцький, який віддав життя за Унійну Церкву; Йосиф Семашко – спершу унійний єпископ, який перейшов на православ'я і ревно провадив московську політику православизації та русифікації Білорусі]. Царський уряд чинив постійний тиск на єпископа, проте не наважився на відкрите переслідування та усунення з єпископської катедри. Помер у м. Холм, нині в Польщі 19.01.1851. (Календар українця)

## ВЛАДИКА БОГДАН ДЗЮРАХ ОБРАНИЙ ЧЛЕНОМ ТРЬОХ РОБОЧИХ КОМІСІЙ НІМЕЦЬКОЇ ЄПІСКОПСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Під час праці Генеральної асамблеї Німецької Єпископської Конференції (НЄК), яка проходила у м. Фулда, єпископи обирали нових очільників та членів 14-х робочих комісій НЄК.



Апостольський екзарх для українців візантійського обряду владика Богдан Дзюрах був обраний до трьох Комісій, а саме – Комісія у справах мігрантів, Комісія у справах сім'ї і родини та Комісія Церкви у світі. **Єпископські комісії виконують у межах Єпископської конференції Німеччини потрійне завдання:** спостерігати за розвитком у сферах їхніх компетенцій та готувати проекти заяв для Пленарного зібрання усього Єпископату; втілювати в життя рішення Генеральної асамблеї та Постійної ради НЄК; виконувати поточні завдання. «У моєму привітальному слові до німецьких єпископів я заявив про свою відкритість до співпраці на різних рівнях і що не сприйматиму цю співпрацю як вулицю з одностороннім рухом. То ж моя згода на участь у праці цих комісій була логічним наслідком цієї заяви, тим більше, що до членства у Комісії у справах сім'ї і родини Голова цієї комісії архієпископ Берліна Гайнер Кох запросив мене заздалегідь. Окрім цього, я сподіваюся, що через членство у згаданих комісіях я зможу краще послужити нашій Церкві в країнах екзархату та на матірних землях», – сказав владика Богдан в коментарі для пресслужби апостольського екзархату у Німеччині. (Пресслужба Апостольського екзархату в Німеччині та країнах Скандинавії)



## ПРОПОВІДЬ ВЛАДИКИ БОГДАНА ДЗЮРАХА НА ЛІТУРГІЇ З НАГОДИ ОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА БЛАЖЕННІШОМУ ЛЮБОМИРОВІ, ВІННИЦЯ, 09 жовтня 2021 р. Б.

Ваше Блаженство Святославе, Преосвященні Владики, Високопреподобна Мати Софіє, Генеральна Настоятелько Сестер Служебниць Непорочної Діви Марії, Високопреподобний отче Протоігумене Антонію, Всесвітліші, Всечесні Отці, Преподобні Брати і Сестри у монашестві, Достойні представники органів державної влади, Дорогі брати-семінаристи, Дорога наша молоде і діти, Дорогі Брати і Сестри у Христі!  
Слава Ісусу Христу!

Він після відходу на пенсію не збудував собі печі для відпочинку; він і після відходу до вічності продовжує служити Церкві і народові. І нинішня подія, якою вінчається тиждень пам'яті Блаженнішого Любомира тут, у Вінниці, є теж частиною його церковного і громадянського служіння.

**Мабуть, не одна людина ставила собі запитання:** чому так сталося, що перший у світі пам'ятник Блаженнішому Любомирові буде освячено саме тут, у Вінниці? Шукаючи відповіді на це питання, дехто буде рахувати, скільки разів і з яких нагод Блаженніший відвідував це гарне місто, – і матиме рацію. Зрештою, вистачило б навіть одного візиту, щоб місто пишалося відвідинами цього праведного мужа та бажало увіковічнити його ім'я у той чи інший спосіб. Хтось скаже: це стало можливим, бо тут є отець Григорій, який загорівся цією ідеєю та доклав багато зусиль, старань і, мабуть, здоров'я, щоб за підтримки людей доброї волі і жертводавців довести почату справу до кінця, – і теж буде недалеко від істини.

Мені ж приходять на думку сцена з док. фільму «Бути людиною», в якому Блаженніший ділиться своїми враженнями після повернення в Україну, при цьому згадуючи місто Вінницю: «Я повернувся в Україну і що для мене було дуже приємне? Ну, їдемо авто, і є напис, є стрілка: Умань, Вінниця, – одним словом, ті міста, про які я чув, вони ставали дійсністю. Це було таке дуже цікаве пережиття». Вінниця була у серці Блаженнішого Любомира, і тому у серці Вінниці сьогодні постає його пам'ятник.

Якою б не була причина, я впевнений, що нинішня подія повинна не лише скеровувати нас в минуле – до вдячних



споминів і пам'яті про цього праведного мужа; вона ще більше буде нас скеровувати у майбутнє. Бо так як для Блаженнішого Любомира Вінниця, про яку він чув, через особисту зустріч стала дійсністю, так само і сьогодні через відкриття і освячення цього пам'ятника, Любомир Гузар, про якого багато хто з мешканців цього міста без сумніву, чув, ставатиме дійсністю, він ставатиме кимось реальним, близьким і завжди актуальним.

”

Дякуймо Богові за  
Блаженнішого Любомира,  
цього великого і праведного  
сина українського народу і  
нашої Церкви-Мучениці.

Віднині під Покровом Пресвятої Богородиці він буде здійснювати своє служіння у цьому чудовому місті на Східному Поділлі. А це його служіння можна було б окреслити потрібним способом.

Передовсім це – служіння слухання, або, кажучи словами теперішнього Святійшого Отця Франциска, «апостолят вуха». Він вмів слухати. Кажуть, що коли людина має якісь труднощі з одним з органів чуття, тоді інші органи неначе перебирають його функції, стають більш дієвими. Але, думаю, за його вмінням слухати криється щось набагато більше, ніж простий компенсаційний механізм, яким природа намагалася надолужити його певні фізичні обмеження. Слухання було потребою його серця. Він слухав охоче; він слухав радо. І та його мудрість, якою він нас всіх так часто дивував і захоплював та будував Україну та Церкву, походила не тільки від його ерудованості, від його особистих інтелектуальних, культурних і духовних обдарувань, але і в немалій мірі від його неймовірного вміння слухати людину.

Але слухання було також його служінням, адже людина у всі часи так дуже потребує когось, хто міг би її вислухати, прийняти її з її переживаннями, турботами, страхами. Я думаю, що кожен з нас з власного досвіду добре знає, наскільки це важливо і життєво необхідно: мати когось, хто нас зуміє вислухати, когось, до кого ми можемо прийти з нашими болями, страхами, переживаннями

і тривогами, і будемо знати, що ця людина нас прийме такими якими ми є, вислухає нас, прийме нас до свого серця і огорне нас своєю пошаною і безумовною любов'ю. І він це своє служіння продовжує надалі. Так багато людей, які приходять до місця його спочинку у крипті Патріяршого собору у Києві, почуваються вислуханими і підтриманими ним. І я переконаний, що так само буде тут, у Вінниці: хто тільки приходитиме до цього місця і буде просити у молитві заступництва Блаженнішого Любомира, буде відходити потішеним у горі, укріпленим у вірі. Він, достойний наступник праведного Митрополита Андрея, міг би сказати його словами: «Як тільки прикличете мене, я прийду з вічності до вас і поспішу вам з поміччю».

**Друге служіння це – служіння слова.** Як часто ми чули від зовсім сторонніх щодо нашої Церкви людей: «Ми так любимо слухати Блаженнішого Любомира!». Його діаспорна говірка, глибокий тембр голосу, статечний і розмірений спосіб проповідання були єдині у своєму роді. Слова, які виходили з його уст, а радше – з серця, одне за одним, пласт за пластом лягали в серце і душу слухачів, і там, неначе цеглинка за цеглинкою, склалися на духовний храм, який він будував у серці кожної людини, яка слухала Блаженнішого Любомира.

**Він був свідомий дару слова, яким його наділив Всевишній.** І без фальшивої скромності він одного разу, вже будучи на пенсії, під час святкування дня народження в тісному княжицькому гроні найближчих домашніх, сказав: «Я розумію, що Бог дав мені дар слова, то ж доки люди цього потребують, я буду ним служити». І служив. Збирав навколо себе в цьому домі в Княжичах політиків, митців, представників громадськості, молодь, простих парафіян, – і ділився з ними даром слова, даром Божої мудрості, вмістилищем якої учинив його Всевишній.

При цьому він відзначався смиренням і реалізмом, а навіть здоровим почуттям гумору в оцінюванні наслідків своєї проповіді. Не раз пригадував слова своєї мами, яка казала йому, молодому священникові: «Сину, якщо бодай одна людина вислухала твою проповідь у церкві і прийняла її собі до серця, то ти вже не даремно проповідував».

**Іншим разом, вже будучи Єпископом, зауважив:** «Багато хто мені казав: Владико, як гарно Ви сьогодні проповідували; однак, ще ніхто не сказав мені: Владико, завдяки Вашій проповіді я став кращим»... Очевидно, – це була велика скромність Блаженнішого, бо кожна людина, яка слухала його проповідь, приймала її до свого серця, і багато хто, хто з ним зустрічався, відходив від нього кращим.

Втім він добре розумів, що зміна світу чи зміна людини на краще – це не плід людського зусилля чи красномовства риторів і проповідників. Це перш за все – плід Божої ласки, благодаті. Тому найважливішим його служінням тут на землі і тепер у вічності була і буде залишатися молитва. Коли творці цього пам'ятника поцікавилися моєю думкою щодо того, що мало б визирати з випнутої кишеньки у славному светерку Блаженнішого, я не вагаючись відповів: чотки – як символ безнастанної молитви, в яку був занурений Блаженніший Любомир. Молитва була його другим диханням, диханням його душі. І він так часто нам усім повторював: «Моліться! Молитва – це найголовніше у житті!». Усі ми, хто близько жив із ним, бачили і розуміли, що Блаженніший був справжнім мужем молитви. І чотки завжди були в нього під рукою...



І тепер ці чотки будуть пригадувати кожному, хто споглядатиме цей пам'ятник, що він, наш Блаженніший, у Господі завжди живий, щоб заступатися за нас (пор. Євр. 7, 25).

Дорогі у Христі, ми щойно чули у св. Євангелії, як наш Господь Ісус з Хреста поручав своїй Матері свого улюбленого учня Йоана, а учневі поручав Свою улюблену Матір. Подібно наш Господь міг би сказати, вказуючи на Блаженнішого Любомира і скеровуючи слова до нашої Церкви-Матері: «Невісто, ось син твій!». Дякуймо Богові за Блаженнішого Любомира, цього великого і праведного сина українського народу і нашої Церкви-Мучениці. А відтак у вічності Ісус звертатиметься до Блаженнішого Любомира, вказуючи на нас із вами, вказуючи на усю нашу Церкву: «Ось мати твоя! Візьми її в свою опіку!». І ми сьогодні просимо, щоб він узяв нас всіх під свою опіку: взяв під свою опіку свого наступника Блаженнішого Святослава, якому, як сам казав, ще «теплою рукою» передав велику відпо-

відальність, але, ми впевнені у цьому, над яким в особливий спосіб чуває і його провадить; щоб взяв в опіку наш єпископат, все наше духовенство богосвячених осіб, боголюбивих мирян, увесь наш народ в Україні і на поселеннях суціль, який він так любив і якому до кінця свого життя так віддано служив і якому продовжує служити.

Я впевнений, Блаженніший надалі буде нам служити, опікуватися нами – кожним зокрема і нашою Церквою та народом. А водночас його служіння і опіка будуть скеровані на те, щоб ми сповнили Божу волю в нашому житті, – так як він це зробив, – щоб ми сповнили слова його пропам'ятного заповіту: «Мое до вас прохання: молитесь і працюйте, аби наша Церква розвивалася, жила і в той спосіб прославляла Бога й служила нашому народові!». Амінь.

† **Богдан Дзюрах,**  
Апостольський екзарх у Німеччині  
та країнах Скандинавії.  
Світлини: **Олександр Савранський**

XI



## В ПАМ'ЯТЬ ПРО ВАСИЛЯ КУКА (11.01.1913-09.09.2007)

Покоління нескорених вже майже відійшло від нас. Із сотень тисяч рішучих юнаків та дівчат, які в 1920–1950-ті відважно піднялися на боротьбу сьогодні залишилися одиниці. Час, жорстокий і невблаганний, відсуває їх в історію саме тоді, коли їх так бракує у сьогодні.

Розмови про те, що нам геть не потрібен їх досвід як застарілий, самі раптом і дуже швидко застаріли. Зухвала впевненість у тому, що нам нічого не загрожує відійшла, оголивши брак їхньої віри у свої сили. Місток між поколінням, яке цілком присвятило себе боротьбі за незалежність і тим, яке вже не пам'ятає бездержавності поволі руйнується. Вже ніхто інший не зможе так чітко і наглядно довести сьогоднішній молоді ціну свободи. Без надриву і пафосу просто тихим спогадом про пережите.

Василь Кук, один із кращих в поколінні нескорених, чудово розумів це. Тому його невеличка квартира на Дарниці постійно була наповнена гамірною молоддю. Тому він не переставав до останнього спілкуватися із журналістами, давати для них інтерв'ю та коментарі. Тому він писав та видавав книги й брошури про своїх побратимів. Він і далі командував боротьбою, залишався генералом.

Я належу до тих, кому доля дарувала унікальний шанс – можливість спілкуватися з Василем Куком.

Не з документів чи старих світлин, а з перших уст чути про боротьбу українців за свободу, про діяльність підпілля в Галичині, на Волині та Дніпропетровщині, про його соратників Степана Бандеру, Романа Шухевича та багатьох інших. Цим дарунком я ділився щедро – більшість моїх друзів, які бодай раз були в Києві, побували і в Куковій квартирі на Чудновського. З часом це стало своєрідним обрядом ініціації для «своїх». До кожної людини Кук підходив особливо – до когось суворим командиром, до когось мудрим філософом, до когось хитрим дідусем. Незмінним залишався результат – банальні і затерті слова про патріотизм оживали по новому, означення «націоналіст» переставало лякати незалежно від того, хто де народився.

**Як йому це вдавалося? Феномен Кука полягав у тому, що він чітко знав чого хоче і докладав усіх зусиль для досягнення мети.** Чітка спрямованість дій, незважаючи на перипетії життєвого шляху, яскраво проявляється у всій біографії. Він був одним із тих, для кого справа визволення його народу не була чимось абстрактним, а цілком конкретним і особистим дороговказом. Тому він, простий сільський хлопець, син залізничника, із багатодітної сім'ї став студентом юридичного факультету. Тому він зумів пожертвувати цим своїм здобутком, промінявши навчання і перспективи юриста на життя революціонера. Ставши на цей шлях Кук йшов до кінця – він не від'їхав на еміграцію в момент небезпеки, а перейшов у підпілля. В 1937 став першим підпільником ОУН, залишався ним до 1954, коли був захоплений в полон як останній його керівник. Саме Василь Кук став творцем першої підпільної друкарні «Мандоліна» у слід за якою були створені десятки інших, щоб стати потужним інструментом в боротьбі із окупантами.

**Із початком Другої світової війни Василь разом з іншими провідними діячами підпілля створив коор-**

динаційний центр у м. Кракові, що готував підпільників до розгортання збройної боротьби. 1941 року на Другому Великому зборі ОУН його обрали до складу Проводу Організації, який очолив Степан Бандера. Кукові додали одну з найважливіших ділянок роботи – організаційну реферантуру. Фактично Василь став другою після Бандери особою в Організації.

”

Настав наш час здати іспит перед генералом Куком та сотнями тисяч його побратимів.

У рамках підготовки до війни Василь Кук очолив штаб Похідних груп – спеціальних груп націоналістів, які мали розгортати свою діяльність на теренах Центральної, Південної та Східної України. Із початком радянсько-німецького конфлікту Василь Кук активно взявся створювати апарат відновленої Актом 30 червня держави.

Бурхлива діяльність ОУН спричинила репресії з боку німецької окупаційної влади, за ґратами опинилися сотні націоналістів. Серед заарештованих ґестапо – і Василь Кук. Проте досвід підпільника дозволив йому втекти під час етапування з Василькова біля Києва до Львова.

**1942-го Кук потрапив до Дніпропетровська, де перебрав на себе керівництво місцевим підпіллям, що незабаром стало однією з кращих структур на Східній Україні.** У лавах його організації були не тільки члени похідних груп, які прийшли з Галичини, а й місцева молодь, навіть колишні комсомольці. Одна з місцевих дівчат, колишній комсорг Дніпропетровського університету Уляна Крюченко стала його дружиною.

1944 року Василь Кук вже в іншому місці, але знову у вирі боротьби – він очолює новостворену УПА-Південь. У квітні цього року як командир частини він приймає один із найбільших боїв в історії УПА: під Гурбами близько п'яти тисячам повстанців протистояло тридцять тисяч вояків НКВС. Незважаючи на це, повстанцям удалося прорвати оточення.

Як член Проводу Василь Кук був одним із тих, хто постійно сприяв розвитку ОУН, її ідеологічних та організаційних засад. Тож не випадково саме його обрали заступником керівника підпілля Романа Шухевича, а згодом, після смерті останнього – його наступником.

**Протягом 1950–1954 років Кук очолював усі структури визвольного руху:** Провід ОУН, Генеральний секретаріат УГВР і Головне командування УПА. Це були найважливіші роки боротьби, коли проти повстанців зосередили

величезні сили каральної системи. Попри це, Командирові вдавалося координувати їх діяльність, завдавати окупантам несподіваних ударів.

24 травня 1954 року органам МДБ удалося таки впіймати свого невловимого ворога – Василя Кука разом із дружиною захопили в полон унаслідок провокації. Після цього – довгі роки допитів, спроби залучити до співпраці, обіцянки, погрози. Щойно 1960-го Василь Кук вийшов «на волю». Пишу в лапках тому, що його воля – це життя в маленькій квартирі, під постійним контролем КДБ, і так аж до 1991 року.

Незважаючи на це, Кук намагався знайти себе на науковій ниві – почав працювати в Інституті історії. Зокрема, з тих часів його перу належить ціла серія розвідок про забутого українського композитора Артема Веделя, якого Кук фактично повернув нашій історії.

Таким чином, не маючи можливості боронити українське зі зброєю в руках, він намагався відвоювати вкрадену в українців історію пером. Повністю проявитися талант Василя Кука як історика зміг лише після відродження незалежності України. З 1991 року він розгорнув бурхливу діяльність із віднайдень документів, запису спогадів, публікації книг про боротьбу своїх побратимів з ОУН-УПА. Він зібрав справжній архів цих матеріалів, видав книги про Степана Бандеру, Романа Шухевича, державотворення ОУН і багато інших.

**Василь Кук, незалежно від обставин, завжди йшов синхронно із часом:** він вільно користувався інтернетом та електронною поштою, стежив за подіями політики, економіки й історії. До останніх днів читав новітні історичні, психологічні, філософські світові дослідження мовою оригіналів: Кук вільно володів сімома іноземними мовами.

Він мав що сказати своїм співрозмовникам і вмів чудово це робити. Тому його слухали студенти і професори, військові і політики, економісти і психологи. Для кожного він був своїм. Кук протягом усього життя із власного набутого чи з чужого вивченого досвіду відбирав найважливіше. Таким чином він сформував квінтесенцію своєї життєвої мудрості, яка полягала у двох поняттях патріотизм і професіоналізм. Пишу двох, хоча для нього вони були чимось єдиним. Він передав нам цю мудрість і тепер настав наш час показати як ми її засвоїли. Настав наш час здати іспит перед генералом Куком та сотнями тисяч його побратимів.

**Володимир В'ятрович, фрагмент книги «Нотатки з "кухні переписування історії"», Київ, «Наш формат», 2021**



**«ЗАЛИШИТЬСЯ ВАМ ОДНЕ – ТЕ, ЩО ВИ ДАЛИ ВБОГОМУ!» (4)**

**ПОСЛАННЯ СИНОДУ ЄПІСКОПІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ 2020 РОКУ ДО ДУХОВЕНСТВА, МОНАШЕСТВА І МИРЯН**

**Всесвітліші та всечесніші отці! Преподобні брати і сестри в монашестві!  
Дорогі браття і сестри в Христі!**

**V. «Я між вами як той, що служить» (Лк. 22, 27): бути Церквою, яка виходить, щоб служити вбогим**

22. Утім, християнська праведність не полягає і не може полягати тільки в аскезі, у втечі від спокуси, у стриманості від гріха та розкошів, жадібності і захланності. Христос, запрошуючи багатого юнака на дорогу спасіння, закликав його не лише не покладатися на марне багатство, а йти ще далі в здобутті життя, продавши все, що має, і роздавши вбогим. Іншими словами, Ісус бажав зцілити серце юнака від егоїзму,

що засліплює, від самодостатності, яка чинить нечувливим до присутності вбогого, від поневолення багатством, що дає коротке задоволення, проте позбавляє життя глибшого сенсу і правдивої краси. Ось – справжня мудрість віруючої людини: зробити із багатства майстерний інструмент любові до ближнього і засіб власного спасіння.

”

Ніхто з-посеред нас не є таким убогим, щоб не міг поділитися з іншими. Лише тіснота серця може перешкодити нам це зробити.

**Праведний митрополит Андрей, будучи дуже заможною людиною, посідав саме таку мудрість, поставивши свої маєтки і ресурси на служіння любові та спільному благу.**

Тому міг зі спокоєм і переконанням духу звертатися до вірних Церкви, бідних і багатих: «В старанню про багатства перед тим одним лишень Христос перестерігає, щоби люди не цінили маєтку вище Бога, над совість, над щастя вічне; щоби дарів Божих самі собі не заміняли на шкоду: бо було би правдивою шкодою для чоловіка, правдивим злом, коли би через маєток один другого кривдив, коли би для гроша запропастив свою безсмертну душу... Будьте ощадними, але не скупими! Ви, багаті, пам'ятайте, що д бра, які посідаєте, маєте від Бога, а Бог наказав вам давати милостиню. Пам'ятайте, що кожний дар, даний убогому, Всевишній приймає на Свій рахунок. В годині смерті з усього вашого майна залишиться вам єдине – те, що ви дали убогому!» (Перше слово Пастиря, 1899 р.).

**До цієї мудрості святих закликає нас і Боже слово устами мудреця, сина Сираха:** «Сину, ніколи ні одному вбогому не відмов милостині й не відвертай ніколи ока від потребуючого; голодуючого чоловіка ніколи не злегковаж і убогому в його потребі не зроби ніколи прикрости. Не засмучуй серця потребуючого і не покупи малого дару тому, хто в біді. Не відкидай прохання убогого і не відвертай свого лица від потреби ближнього» (Сир. 4, 1–4).

**23. То ж ідеалом християнської спільноти загалом і кожного християнина зокрема є служіння.** Наша Церква має довгу історію солідарності та соціального служіння, які проявилися з особливою силою у важкі періоди нашої церковної і національної історії. На поселеннях ми спомагали одне одного, гуртуючись у церковних громадах і громадсько-культурних організаціях, засновуючи з великою жертівністю наукові інституції, щоби зберегти нашу ідентичність, передати скарб віри нащадкам та поділитися ним із народами, з якими ми творили одне суспільство в країнах, що нас приймали. Наші серця у вільному світі відчували з усією гостротою біль і утиски, яких зазнавали греко-католики під владою комуністичного режиму на материнських землях. З діаспори підносилися до неба неустанні молитви за переслідуваних братів і сестер у вірі, а милосердна та щедра рука простягалася до них у жесті солідарного служіння, що стало особливо цінним і важливим після виходу нашої Церкви з катакомб. Вдячність за цю тривалу вірну і щедрю допомогу ніколи не перестане линути з рідної землі до Бога і до вас, дорогі брати і сестри на поселеннях! Тепер Україна поспішає з необхідною допомогою на поселення, зокрема посилаючи працівників у Христовому винограднику, священнослужителів, яких виховують наші

семінарії на Батьківщині і які відтак надають духовну опіку та соціальний супровід нашим вірним у різних кутках світу. На цьому цінному досвіді взаємної підтримки і солідарності маємо будувати наше сьогодення і майбутнє, поширюючи і збагачуючи цей досвід нашими відповідями на новітні виклики та завдання.

**24.** Десять років тому, розпочинаючи програму парафіяльного оновлення під гаслом «Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом», ми наголошували, що діяльна любов до ближнього є покликанням і завданням кожного християнина, і закликали поглянути навколо себе, щоби зауважити, скільки у світі є нещастя і бідності, самотності і смутку, болю і страждання! Усі ці прикрі явища нашого земного життя – це для нас запрошення до чинної любові, яка є виявом живої віри. Господь хоче відкрити наші очі на нужду світу, щоби ми навчилися по-справжньому любити і виявляли нашим ближнім Божу любов – увагою до них, сердечним співчуттям, підтримкою, словом потіхи і розради, а головне ділами милосердя.

За ті роки, які минули від початку цього спільного шляху церковного оновлення ми стали свідками і співучасниками великого руху солідарності і милосердя серед Божого люду нашої Церкви і нашого народу, в Україні і на поселеннях суцього. Випробування, які падали і падають на нас, не ламають, на щастя, нашого духовного хребта, а навпаки, мобілізують всі душевні і фізичні сили для захисту, підтримки, порятунку.

Ми дякуємо всім вірним Церкви і людям доброї волі в нашому суспільстві, в Україні і за кордоном, за вашу доброту, посвяту, щедрість і жертівність, що їх ви проявляли як у рамках програми «Жива парафія», так і за інших численних нагод і потреб. Вашими пожертвами та добрими ділами ви не лише підтримуєте сотні тисяч постраждалих від війни, катаклізмів, несправедливості та соціальної нерівності, – ви даєте перед Божим обличчям ясне і смиренне свідчення живої віри, сили любові, яка заповідає перемогу життя і воскресіння.

**25.** Та лихо поки що не минуло. Убогих завжди матимемо поміж нами. Тому сьогодні відновлюємо наш заклик продовжувати наполегливо і сумлінно служити потребуючим, убогим і знедоленим. «Лише тоді зможемо вважатися живими християнами, а наші парафії стануть місцем, де піклуються про сироту, заступаються за вдову, допомагають убогому і розділяють страждання із хворими. Так об'являтимемо світові материнське обличчя Церкви та станемо живим знаком присутності Бога серед людей, згідно зі словами св. Августина: «Якщо бачиш любов, бачиш Пресвяту Трійцю» (Блаженніший Святослав, Пастирський лист «Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом», 2011 р.).

**26.** Беручи до уваги критичний стан із продуктивним та матеріальним забезпеченням чисельно значних верств населення в Україні і в різних частинах світу, спричинений і загострений світовою пандемією коронавірусу, пропонуємо усій нашій церковній спільноті цього року започаткувати з нагоди Всесвітнього дня вбогих конкретний милосердний чин – благодійну акцію «Нагодуй убогого!», координацію якої доручаємо нашому Відділу соціального служіння.

Ніхто з-посеред нас не є таким убогим, щоб не міг поділитися з іншими. Лише тіснота серця може перешкодити нам це зробити. Натомість серце, що містить у собі бодай крихту Христових думок і почуттів (пор. Флп. 2, 5), не зможе не сказати перед лицем людського болю і страждання: «Жаль мені цих людей» (пор. Мт. 15, 32). А цей жаль серця неодмінно породжуватиме

щирю молитву, діла милосердя, готовність поділитися, скласти пожертву на благодійну мету, щоб рятувати життя і захищати знедолену людину, даруючи їй свій час, увагу і матеріальні засоби, потрібні для життя.

Тож закликаємо братів і сестер у вірі по всьому світі активно долучитися до цієї ініціативи «Нагодуй убогого!», яка надалі діятиме при наших парафіяльних спільнотах і церковних організаціях на постійній основі. При цьому заохочуємо творити щоразу нові підходи та форми, щоб нести своєчасну і посилену поміч усім без винятку нужденним, близьким і далеким, віруючим і невіруючим, бо Божа любов, яка нас надихає, не зводить мурів та бар'єрів, а прокладає шляхи і будує мости всепрощення та милосердя.

**27.** Дорогі в Христі брати і сестри! Бажаємо дедалі більше бути Церквою, яка виходить, щоб служити, – це наша програма, наша мрія, наш дороговказ. Насамперед маємо служити тим, хто є найближче до нас і відчуває брак уваги, підтримки й розради. Але закон і заповідь любові має універсальний вимір і характер. Тож наша Церква – в Україні і на поселеннях – повинна

вчитися виходити дедалі більше за межі своїх парафіяльних, конфесійних і етнічних «огорож», щоб відкритися у милосердній любові до всіх страждених і знедолених, незважаючи на конфесійну і релігійну приналежність, на расу, стать чи вік. Єдине, що має нас провадити до зустрічі із ними, – це Христова любов, яка нас надихає і спонукає до дії (пор. 2 Кор. 5, 14). Нема на світі для Божої дитини чужої людської долі, чужого горя і нещастя. Усі ми – діти єдиного Отця Небесного і члени тієї самої людської та Божої родини. Тож маємо завдання і доручення, отримане від нашого Спасителя у притчі про милосердного самарянина як напуття, як заповідь і наказ: «Іди і ти роби так само!» (Лк. 10, 36).

Благословення Господне на вас!

**Від імені Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви – † Святослав**

**Дано в Києві, при Патріаршому соборі Воскресіння Христового, у день Святого мученика Лонгина сотника, 29 жовтня 2020 року Божого (кінець серії)**



## НОВИНИ Апостольського екзархату у Німеччині та країнах Скандинавії

### ВЛАДИКА БОГДАН ДЗЮРАХ НА ПРОЩІ У НІМЕЦЬКОМУ МІСТЕЧКУ АЛЬТЕТТІНГ ПОРУЧИВ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД ПІД ПОКРОВ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

6 вересня 2021 року за участі Преосвященного владика Богдана Дзюраха, Апостольського екзарха для українців візантійського обряду в Німеччині та країнах Скандинавії, відбулася проща до німецького містечка Альтеттінг. За словами єпископа, Католицька Церква у Богородичному санктуарії м. Альтеттінг сьогодні дихала «двома легенями».

На екзархальну прощу, окрім паломників з різних парафій у Німеччині, також прибула група з сусідньої Австрії – о. Віталій з парафіянами з м. Зальцбург. «Під материнським оком Богородиці ми

почувалися безпечними, огорнутими Божим миром і Божою любов'ю», – зазначив на своїй фейсбук-сторінці владика Богдан Дзюрах, який і очолив Архирейську Божественну Літургію під час прощі.





Окрім того, єпископ зазначив, що усе своє життя ми перебуваємо у паломництві, – і це паломництво віри. «У життєдайних променях Господнього Хреста розпочинаємо черговий етап нашого паломництва у вірі – в ім'я Отця і Сина і Святого Духа!» – мовив архиєрей.

Наприкінці богослужіння, у подяку за гостинність та відкритість владика Богдан Дзюрах здійснив символічний дар для монашої спільноти капучинів в санктуарії Альтеттінг – вервицю

з бурштину з частинкою української землі у кожному зернятку. **Цей дар він супроводив побажанням-проханням:** «Тримаючи цю вервицю в руках, молитвою до Богородиці огортайте наш рідний край, Європу, цілий світ».

Відтак перед капличкою, де зберігається чудотворна статуя Богородиці, було відновлено Акт посвяти України та Апостольського екзархату в Німеччині та країнах Скандинавії під її Покров.

## **ПРОПОВІДЬ ПРЕОСВЯЩЕНОГО ВЛАДИКИ БОГДАНА ДЗЮРАХА, Апостольського екзарха для українців візантійського обряду у Німеччині та країнах Скандинавії у Неділю перед Воздвиженням Господнього Хреста під час Екзархальної прощі до Альтеттінгу В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа!**

### **Всесвітліші Отці, Преподобні Сестри, дорогі брати і сестри у Христі!**

Вітаю вас усіх, зібраних тут, у стіп нашої Небесної Неньки, у санктуарію в Альтеттінгу! Вітаю всіх прочан, а особливо тих, котрі прибули з-за кордону – з України і з сусідньої Австрії. Вітаю наших вірних з різних куточків екзархату та бажаю благословенного часу молитви під Покровом Пресвятої Богородиці!

### **МИ ПРИНОСИМО СЮДИ ВІРУ НАШИХ ПРЕДКІВ...**

Кожне молитовне зібрання і кожне діяння церковної спільноти розпочинається знаком святого Хреста і призиванням Осіб Пресвятої Тройці – Отця, і Сина і Святого Духа. І сьогодні ми зібралися як діти Бога, що є нашим люблячим Отцем, як брати і сестри у Христі, як носії і живі храми Святого Духа. Наше сьогоднішнє молитовне зібрання є особливим: бо нинішньою прощеною у стіп Хреста і під Покровом Богородиці ми як екзархальна родина бажаємо спільно розпочати новий етап нашого паломництва у вірі на цій землі і на землях усього нашого екзархату. І я дуже радію цій нашій зустрічі. Я давно очікував на цю зустріч, щоб розділити з Вами цю молитву, щоб поділитися з Вами Божим словом, щоб «підбадьоритись разом, між вами, спільною вірою, вашою і моєю», – як каже св. Павло (Рим. 1, 12).

Бо ми прийшли сюди як віруючі люди. Ми принесли зі собою віру наших предків – св. рівноапостольного Володимира Великого і св. княгині Ольги; блаженної Едігні, яка довершила свій аскетичний подвиг серед баварського народу, святих Кирила і Методія, блаженних новомучеників української землі, які склали героїське свідчення своєї віри посеред жорстоких переслідувань минулого століття. Серед них і Покровитель нашого екзархату – блаженний священномученик Петро Вергун, 80-ліття інтронізації якого на першого Апостольського візитатора для українців Німеччини ми цього року спогадуємо. Ми приносимо сюди віру наших предків і нашу власну віру, яку отримали як найцінніший скарб і найдорожчу спадщину.

### **МИ ВИЗНАЄМО СЬОГОДНІ СВОЮ ВІРУ...**

Цією прощеною ми прагнемо сьогодні цю нашу віру визнати. Визнати, що серед викликів сучасного світу людина мусить не віддалятися від Бога, але ще більше серцем і душею до Нього наблизитися. Але ця наша віра теж виставлена на випробування, тому ми хочемо сьогодні цією молитвою цю віру укріпити, щоб відтак ділитися нею із тими, хто не має ще ласки віри чи її, можливо, втратив, відрікся чи забув.

А визнання віри починається з простого знаку – з першої молитви, якої ми навчилися від наших матерів, бабусь, батьків. Коротка молитва, яку вимовляємо серцем, устами і усім нашим тілом, є водночас найглибшим і найкращим визнанням віри: «В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа! Амінь!» Здається, простий знак хреста, але і ним ми можемо свідчити нашу віру перед світом. Вже навіть самими складеними пальцями ми визнаємо і віру в триєдиного Бога (три пальці складені разом) і віру в Божу та людську природу Воплоченого Сина Божого.

### **ЧИ ГІДНО МИ ХРЕСТИМОСЯ?**

Втім, якщо будемо щирі з самими собою, то, можливо, мусимо признати: не завжди нам вдається успішно здати іспит з цього свідчення нашої віри. Для прикладу, пригадаймо собі, коли ми були останнього разу в ресторані, чи мали відвагу перехреститися перед трапезою, щоб виявити нашу віру і вдячність Богові за дар, що мали споживати? Або у колі друзів, – чи завжди маємо відвагу покласти на себе знак хреста, коли проходимо перед Божим храмом? Або вдома, коли сідаємо з родиною до столу, – чи вміємо запросити присутніх до молитви? А все це – вияв нашої святої віри.

**Тому Святіший Отець Франциск навчає:** «Робити знак хреста після пробудження зі сну, перед споживанням їжі, в ситуації небезпеки і загрози, щоб захиститися від зла, увечері перед спочинком, – означає сказати собі самим і іншим, до кого ми належимо, чиї хочемо бути. Саме тому так важливо вчити дітей добре робити знак хреста». Але не тільки діти мають це робити добре. **Митрополит Андрей Шептицький свого часу з боєм стверджував:** «На жаль, треба признати, що у нас не вміється знаку Хреста на собі робити або, що ще значно гірше, роблять той знак байдужно та недбало. А здається мені, що можна поставити, неначе аскетичний, такий принцип: мірою дбайливості і старанності



”

Люди не вміють слухати навіть одне одного, — що вже казати про слухання Бога! А Бог говорить тихо, проте виразно і дуже ясно.

про духове життя є передусім дбайливість у виконанні того акту ісповідання віри, визнання надії та виказання любові Божої, яким є знак Хреста».

### ЩО ЗНАЧИТЬ «В ІМ'Я ОТЦЯ?»

Отож, коли підносимо складені пальці правої долоні вгору до чола і кажемо: «В ім'я Отця!», цим жестом підносимо рівно ж наше серце вгору, до неба, до Бога, Який є нашим люблячим і милосердним Батьком, Отцем світла, від Якого походить «всьяке добре давання і всякий звершений дар» (Заамвонна молитва Літургії св. Йоана Золотоустого). Ісус, перш ніж довершувати знаки і чуда, завжди підносив свої очі вгору, до Отця, завжди молився. Також під час смертельної боротьби в Оливному городі чи під час найбільшого страждання на Голгофі, Господь завжди з довірою підносить Свої очі до неба, устами і серцем кличучи до Бога: «Отче!» – «Отче, якщо можливо, нехай мине мене ця чаша!», «Отче, прости їм, не відають бо, що чинять!», «Отче, у Твої руки віддаю мого духа!».

То ж слово «В ім'я Отця!» – скеровує нас до Бога, до молитви, до Літургії, яка є серцем і душею християнської спільноти. Бо якщо церковна спільнота не молиться, то поступово і неухильно завмирає, перестають бути живим Тілом Христовим, адже потоки Божої благодаті перестають плисти у душах вірних і в самій спільноті. За цей короткий час перебування в країнах Екзархату, зокрема тут, в Німеччині, у мене склалося враження, що навіть серед віруючих людей часом бракує розуміння цієї важливості молитви і першості молитви: багато дискутують, сперечаються, полемізують, але, як на мене, – замало моляться. А у церковному житті не йдеться про те, щоб видумати чи придумати, яким шляхом ми маємо іти, але – про те,

щоб відкрити і пізнати, куди нас Господь Бог бажає повести!

### ЩО ЗНАЧИТЬ «І СИНА?»

А Він нам дав провідника на цій дорозі. Ім'я Йому – Ісус Христос! То ж другим жестом і словом ми визнаємо нашу віру в Сина Божого Воплоченого, коли робимо рух донизу, кажучи: «і Сина!». І в цьому слові чуємо заклик крокувати за Христом, іти за Ним, наслідувати Його, вірувати в Нього. А віра родиться з слухання (пор. Рим. 10, 17), слухання Слова Христового, Священного Писання, з роздумів над Божим Словом з готовністю його прийняти і втілити в життя. Знову ж таки – сучасна людина часто буває нездатна слухати, не вміє слухати, не хоче слухати. Спішить говорити, переконувати, накидати свою думку і своє бачення Як єдино вірне і непомильне. Люди не вміють слухати навіть одне одного, – що вже казати про слухання Бога! А Бог говорить тихо, проте виразно і дуже ясно. То лукавий усе ускладнює, заплутує, комплікує, а Божі істини, як і Божі дороги – дуже прості, логічні і доступні. Єдине, що потрібне для їх розуміння і сприйняття, це – внутрішнє витишення, спокій, споглядальна постава.

**Святе Писання каже:** «Хто має вухо, нехай слухає, що Дух говорить Церквам» (Одкр. 3, 6.13.22). Так, Господь дав нам одні уста і двоє вух, щоб вже навіть у тілі закарбувати чітке послання: більше слід слухати, ніж говорити! Щойно як навчимося слухати, будемо здатні говорити у глузді Божих слів (1 П. 4, 11), а не множити велику силу пустих і світських балачок, навіть на релігійні теми!

І ми, як екзархальна спільнота, мусимо і будемо вчитися слухати: слухати Боже Слово, слухати Христову Церкву і її Вселенського Вчителя і Архидіакона Святішого Отця, щоб крокувати Божими дорогами, дорогами Його святої волі. Ми вже перебуваємо на етапі підготовки, а я сьогодні на цій прощаній анонсу проведення в недовгому часі нашого Екзархального собору. Він буде складатися з духовенства, богопосвячених осіб, представників мирян. Ми будемо спільно молитися і слухати, що Господь Бог бажає говорити нашій Церкві тут, на поселеннях, в країнах Екзархату.

**ЩО ЗНАЧИТЬ «І СВЯТОГО ДУХА»?**

Щоб в цьому слуханні ми не загубилися у наших людських відчуттях і планах, Господь послав нам Вчителя і Утішителя, Святого Духа, так як і обіцяв: «Утішитель, Святий Дух, якого Отець в ім'я моє зішле, той навчить вас усього і все вам нагадає, що я сказав вам» (Йо. 14, 26). Святий Дух не буде нам нагадувати все в деталях, щоб ми знали напам'ять, як з енциклопедії, усе Писання, – Він нагадає нам передовсім те, що є найголовнішим, що є суттєвим в нашій вірі. А тим єдиним і суттєвим є – любов: «Бог є любов!» (1 Йо. 4, 8) – у цьому – все Євангеліє; «Бог бо так полюбив світ, що Сина Свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в Нього не загинув, але мав життя вічне» (Йо. 3, 16) – це серце всього Одкровення. Віра, яка не виражається в любові, не є правдивою, не є справжньою!

”

Пригадаймо собі, коли ми були останнього разу в ресторані, чи мали відвагу перехреститися перед трапезою, щоб виявити нашу віру і вдячність Богові за дар, що мали споживати?

То ж коли кладемо складені до купи пальці на рамена, кажучи: «і Святого Духа!», тим самим просимо, щоб Святий Дух огорнув усе наше єство своєю силою і благодаттю та зробив нас здатними визнавати нашу віру нашими ділами, ділами милосердної любові, якою Господь через нас бажає огорнути всіх, без огляду на вік, на соціальний статус, расу чи походження. Присутність Духа Божого в Христі Ісусі виявлялася через Його безмірне і безумовне милосердя до потребуючих людей. Так само і Христових учнів розпізнаватимуть не за тим, що вони носитимуть на грудях золоті хрестики, але за тим, що матимуть любов поміж собою і до своїх ближніх, а навіть до своїх ворогів: «Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного!

Як я був полюбив вас, так любіте і ви один одного! З того усі спізнають, що мої ви учні, коли любов взаємну будете мати» (Йо. 13, 34–35). Любити так, як він нас полюбив, неможливо людськими силами, а тільки силою Святого Духа. І там, де є така любов, там – непомильний знак присутності Святого Духа.

**ПРОСТА ТА ВОДНОЧАС ГЛИБОКА ПРОГРАМА ЕКЗАРХАТУ**

Великою нагодою для нас засвідчити нашу віру стане *Katholikentag* у Штутгарті у травні наступного року, до участі в якому я вас усіх вже тепер сердечно запрошую. Нехай ця участь буде для нас нагодою не так показати себе чи заявити про нашу присутність у Німеччині і у німецькій Церкві; нехай радше стане нагодою дати свідчення присутності Бога в нас і в нашій Церкві, свідчення віри і взаємної любові і тим самим – нехай вона стане знаком надії для тих, хто з нами тими днями буде зустрічатись. Бо коли місцеві брати і сестри затривожені тим, що дорослі відходять від Церкви, а молоді не приходять до Церкви, то ми з нашими молодими громадами, з нашою молоддю і діточками в храмі можемо стати джерелом надії і для наших католицьких братів і сестер у вірі. Це – наша місія і наше покликання в Європі: дати свідчення Божої благодаті, яка діяла і надалі діє в наших родинах і спільнотах.

Дорогі у Христі! Можливо, дехто сподівався від мене почути сьогодні якусь складну програму нашого подальшого екзархального життя. Проте, програма нашого життя – дуже проста, доступна і велична водночас, а впливає вона із того первісного, найпростішого і найкрасивішого визнання віри, яке міститься у жесті і в словах, якими ми робимо знак Хреста: бути спільнотою, що молиться і славить Бога – нашого Отця; слухати голос Сина, йдучи за Ним дорогами Божої волі; жити любов'ю, яку вливає в наші душі Дух Святий. Віра, яка охоплює усе наше буття, так як знак святого хреста, який ми з вірою кладемо на себе!

**МОЛИТВА МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО**

Пречиста Діва, Яка стояла під хрестом Спасителя аж до кінця, нехай буде нашою Провідницею дорогами Божої волі. Сьогодні ще матимемо нагоду відновити акт посвяти себе самих, наших родин, екзархату, Церкви і всього народу під її материнську опіку. А поки що закінчимо це слово молитвою, якої навчив митрополит Андрей Шептицький галицьких дітей в далекому 1939 році молитися за витривання у вірі нашого народу:

**«Боже, наш Отче в небі. Нехай святиться Твоє Святе Ім'я, нехай святиться у нашій родині, нехай святиться у нашому селі, нехай святиться в нашому Народі. Нехай святиться те Святе Боже Ім'я Пресвятої Тройці в цілій Церкві та в цілому людстві. Нехай Святе Твоє Ім'я дасть святій Церкві мир і супокій. Нехай Святе Ім'я Твоє дасть справедливість поміж людьми. Нехай Святе Ім'я Твоє учить їх взаємної любові. Нехай доведе їх до того, щоби були для себе дійсними братами, дітьми одної родини»** («До дітей», травень 1939 року).

То ж вирушаймо у дорогу під покровом Богородиці В ІМ'Я ОТЦЯ, І СИНА, І СВЯТОГО ДУХА! Амінь.

**† Богдан Дзюрах,**  
Апостольський екзарх у Німеччині та країнах Скандинавії

**P.S.** Варто зазначити, що виготовлення вервиць із бурштину є частиною всецерковного проєкту «Вервиця єдності» і вже слугують засобом молитви для багатьох вірних Української Греко-Католицької Церкви. Ця молитва відбувається кожного вечора за посередництвом онлайн-трансляції [«Живого телебачення»](#) о 20:00 год.

Вервицю із бурштину можна придбати у Церковній інтернет-крамниці УГКЦ за адресою: <https://shop-ugcc.com.ua> або ж замовивши її за номером телефону: **+38 (098) 608–15–58**. Кошти з продажу вервиць надходять до благодійного фонду УГКЦ та розподіляються згідно потреби соціальних ініціатив Церкви.

**Пресслужба Апостольського екзархату в Німеччині та країнах Скандинавії**

## СТУПИТИ НА ДОРОГУ БРАТЕРСТВА (24)

Знайомимо вас з новою енциклікою Папи Франциска на тему братерства та соціальної дружби. Сьомий розділ енцикліки «Fratelli tutti» має назву «Шляхи нової зустрічі» та присвячений темі миру. В ньому Папа підкреслює, що мир пов'язаний з істиною, справедливістю та милосердям.



«У багатьох частинах світу постають дороги миру, які ведуть то загоєння ран, отож потрібні миротворці, здатні творчо й сміливо ініціювати процеси оздоровлення і нових зустрічей» (225), – пише Святіший Отець, вказуючи на необхідність розпочати з правди.

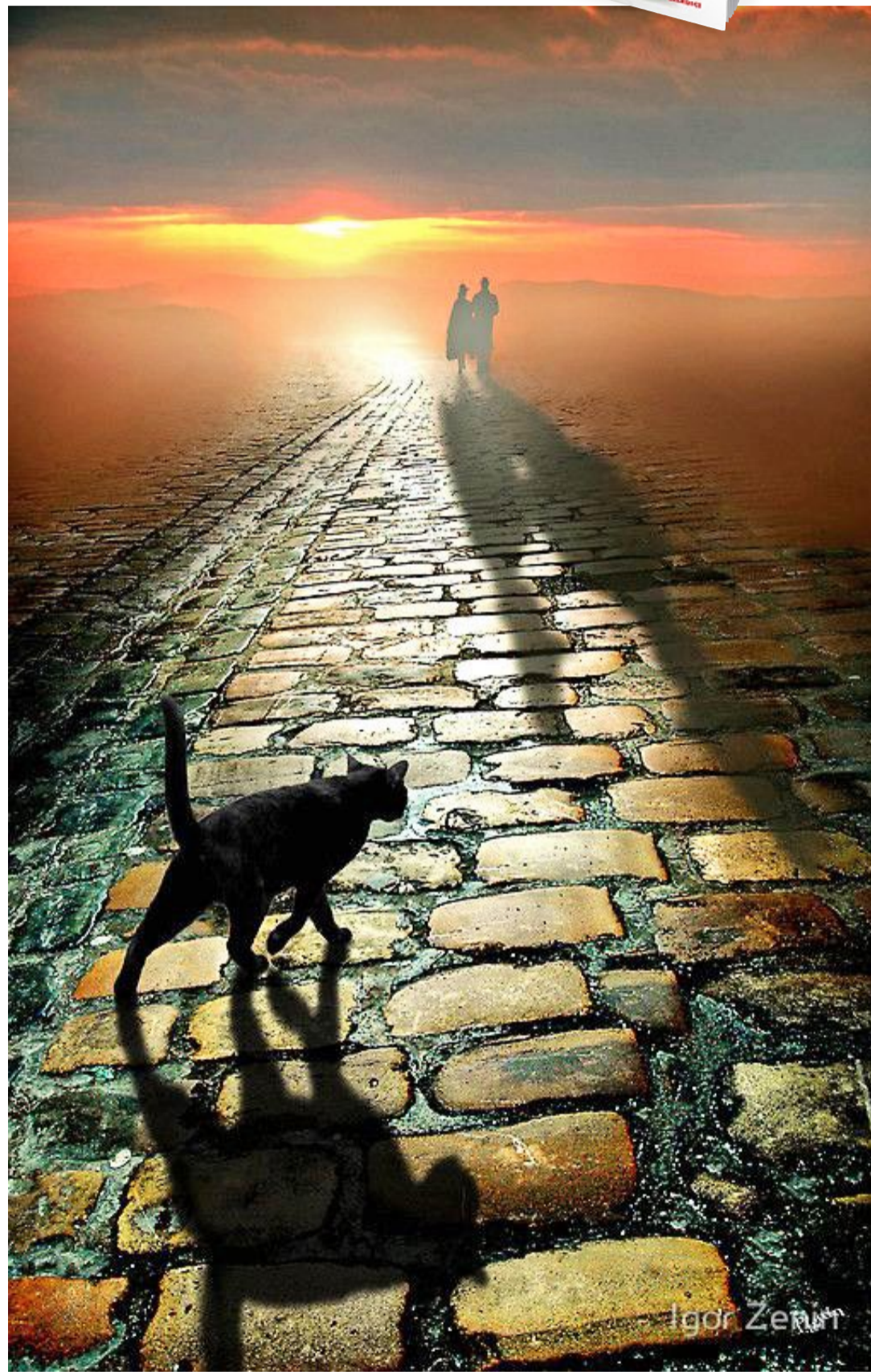
За його словами, «поновна зустріч не означає повернення до часу перед конфліктами», адже час, страждання і конфлікти нас змінили. І тому вже не потрібне все те, що «маскує дійсність», як от «порожня дипломатія, вдавання, подвійні стандарти». Ті, які між собою гостро сварилися, «можуть говорити ясну й нагу правду». Потрібно навчитися плекати «покутну пам'ять, здатну прийняти минуле, аби звільнити майбутнє від своїх незадоволень, розчарувань і проєкцій». Тільки на основі історичної правди про факти може постати міцне й тривке устремління зрозуміти один одного і випрацювати новий синтез для загального добра», – підкреслює Святіший Отець, покликаючись на ствердження єпископату Конго, що у посланні до свого народу писав про те, що «не достатньо укласти мирний договір на папері. Потрібно прямувати далі й брати до уваги бажання знати правду про джерела цієї кризи, яка повторюється. Народ має право знати, що трапилося» (226).

”

Потрібно навчитися плекати «покутну пам'ять, здатну прийняти минуле, аби звільнити майбутнє від своїх незадоволень, розчарувань і проєкцій».

У цьому контексті Глава Католицької Церкви наводить уривки зі своєї промови, сказаної в Колумбії під час зустрічі, присвяченої національному примиренню, коли він вказував на те, що «правда невіддільна від справедливості й милосердя». Йдеться про те, що «правда не повинна вести до помсти, а, радше, до примирення і прощення», вона полягає в тому, щоби «розповісти родинам, розбитим горем, про те, що сталося з їхніми близькими, які зникли безвісти. Правда – це визнати, що сталося з малолітніми дітьми, завербованими кримінальними структурами. Правда – це визнати страждання жінок – жертв насильства і зґвалтування. [...] Кожне насильство над людиною – це рана на тілі людства; кожна насильницька смерть принижує нас як осіб. [...] Насильство породжує насильство, ненависть породжує ненависть, а смерть – наступну смерть. Ми повинні перервати це коло, яке здається неминучим» (227).

Далі Папа вказує на те, що дорога до миру «не означає гомогенізацію суспільства, але дає нам можли-



Ігор Зенін, «Дорога до вічності»

вість працювати разом». Вона може об'єднати багатьох людей у спільних пошуках, які принесуть користь усім. «Дорога до кращого співжиття закладає можливість визнати, що інша людина може внести, хоча би частково, щось слушне, що можна прийняти, навіть якщо вона помилялася чи вчинила щось погане» (228).

Святіший Отець наводить слова єпископів Південної Африки, які у своєму посланні від 1986 року навчали, що справжнє примирення можна досягнути

у проактивний спосіб, «формує нове суспільство на основі служіння іншим, а не на бажанні панувати», та єпископів Південної Кореї, які, закликаючи 2017 року до миру на Корейському півострові, зазначали, що справжній мир «можна досягнути лише боротьбою за справедливість через діалог, прагнучи примирення і взаємного розвитку». Важкі зусилля для подолання протиріччя без втрати власної ідентичності вимагають «фундаментального почуття приналежності», бо «наше суспільство виграє тоді, коли кожна особа, кожна соціальна група справді відчувається як удома» (229–230).

”

Насильство породжує насильство, ненависть породжує ненависть, а смерть – наступну смерть. Ми повинні перервати це коло, яке здається неминучим.

І хоч для накреслення «конкретних стежок до миру» часто потрібними є переговори, «ефективні процеси на користь тривалого миру» є, насамперед, «ручною працею та змінами, зробленими конкретними людьми», пам'ятаючи про те, що «великі зміни не роблять-

ся за письмовими столами в кабінетах урядовців», але «кожен відіграє фундаментальну роль у єдиному творчому проекті й пише нову сторінку історії, сповнену надією, миром, примиренням». Будівництво суспільного миру в країні – це безконечний процес, «неустанна праця, яка вимагає заангажування всіх людей» (231–232).

«Розвиток суспільної дружби – це не тільки зближення соціальних груп, які розділилися через якісь конфлікти в минулому, але й намагання відновити стосунки з найубогішими й безпорадними», – веде далі Святіший Отець, нагадуючи, що «мир – це не лише відсутність війни, але й невтомна праця – особливо тих, які займають становища з більшою відповідальністю – для визнання, гарантування й дійсного відновлення гідності наших братів і сестер, про яку часто забували або ігнорували, щоб вони могли почуватися головними дійовими особами своєї нації». За словами Папи, маргіналізованих дуже атакували несправедливими узагальненнями, і коли їхня реакція на певні речі здається асоціальною, «то важливо зрозуміти, що причина цього – у минулих зневагах до них і бракові інтеграції». Тож ті, які претендують бути миротворцями в суспільстві, повинні пам'ятати, що «нерівність і брак цілісного людського розвитку перешкоджають встановленню миру» (233–235).

**Новини Ватикану на основі перекладу українською мовою, поширеного єзуїтською спільнотою в Україні**

XI

## ІСТОРІЯ ПРО ЖИТЕЛЬКУ ГІРСЬКОГО, ЯКА ЛІПИТЬ СКУЛЬПТУРИ



**Історія про 12-річну жительку прифронтового Гірського, яка ліпить скульптури, щоб подолати травми війни. Суспільне та проєкт Голоси дітей підготували 12 історій дітей, які, попри війну, йдуть до мрій.**

Поліні 12 років. Вона почала цікавитися ліпкою ще у 3 роки, а в 4 почала ліпити. У дівчинки дуже багато грамот та нагород. Вона любить ліпити та брати участь у конкурсах. Перевагу віддає незвичайним ідеям. Скульптури робить з пластиліну, але в роботі також потрібні й різні прикраси, камені тощо.

«Спершу я ліплю щось з того, що мені наснилося. А потім можу просто слухати музику, і у мене з музикою асоціюються якісь картинки. І тоді я думаю: хм, чому б не зліпити це? Можу довго сидіти, дивитися, а потім – осінило! Пішла ліпити», – розповіла Поліна.

Після початку війни на Донбасі дитині було важко займатись улюбленою справою, через стрес від обстрілів та постійну небезпеку. «Я розслабляюся, коли ліплю або малюю. Я почала ліпити до війни. А після війни бажання трохи зникло. Мабуть, тому, що я дуже злякалася, я переживала, завжди у нас в школі були гучні звуки. І не лише в школі», – згадує 12-річна Поліна.

За словами матері Поліни Оксани Діденко, дитина півтора місяця проходила терапію, щоб побороти

страх. Їй дуже довго снилися кошмари та це почало впливати на її роботи.

«Ми потрапили під обстріл важкої зброї на сусідній вулиці, і не встигли дійти додому. Прямо на очах поруч вбік впало. Уявіть, який стояв гул. Вона почала кричати та бігти до дверей. А двері ж закриті з двору. Вона кричала і не чула нас, ми не могли її зупинити. Зайшли в дім і не могли її зупинити, доки вона не перекричала», – згадує мати Поліни, Оксана.

«Я беру участь в конкурсах не заради грошей, а щоб наше місто помітили. Це допомагає дізнатися про те, що ми тут взагалі є, що треба сюди приїхати та допомогти нам далі розвиватися, щоб усі побачили й зрозуміли, що тут теж є таланти», – розповіла Поліна.

12-річна Поліна мріє, щоб у покинутому корпусі в художній школі відкрили клас скульптури та щоб люди не покидали місто, у якому наразі багато чого не працює.

### ЩО ВІДОМО

У Гірському проживає менше 10 тисяч чоловік.

Місто було звільнено від бойовиків у червні 2014 року.

Проєкт «Голоси Донбасу» – це 12 історій дітей, які, попри війну, йдуть до мрій. Серію телепрограм виготовила команда Голоси дітей. [Переглянути відео](#) про Поліну.

**Подано за: «Суспільне»; світлини: Голоси дітей**



Поліна та її мати Оксана Діденко



Митрополит Михайло Левицький  
(1816-1858)

## ПЕРШИЙ ЛЬВІВСЬКИЙ КАРДИНАЛ МИХАЙЛО ЛЕВИЦЬКИЙ

240 років тому,  
25 серпня 1774-го  
народився Михайло  
Левицький, греко-  
католицький  
митрополит Галицький,  
який 1856 року став  
першим нелатинським  
кардиналом в Україні.

Щоправда, ще 1439 року митрополит Київський, Галицький і всієї Руси (1433–1458), Латинський патріарх Константинопольський (1458–1462), народжений у Салоніках грек Ісидор (1385–1463) отримав кардинальський титул від Римського Папи Євгенія IV. Дорогою з Флорентійського собору, на якому проголосили єдність Римської та Константинопольської Церков, до Москви митрополит Київський і всієї Руси Ісидор зупинився 1440 року у Львові, де відправив у Латинській катедрі урочисту літургію в східному обряді. Але львівські русини не захотіли бути на ній присутніми. Не зрозуміли унійних намірів більшість тодішніх православних володарів і єпископів, тож довелося чекати на порозуміння латинського та східного християнства у Бересті (1596). Унію, проголошену на Флорентійському соборі 1439 року, не сприйняли ні у Києві, ні в Москві, ні в Галичині. І 1458 року Ісидор зрікся титулу митрополита Київського та всієї Руси. Тому не можемо вважати Ісидора українським кардиналом.

Після Михайла Левицького кардиналами були призначені очільники УГКЦ Сильвестр Сембратович (1894), Йосиф Сліпий (1965), Мирослав Іван Любачівський (1985), Любомир Гузар (2001). З римо-католицьких кардиналів, пов'язаних з Україною, можна назвати: єпископів Луцьких Бернарда Мацейовського (1603) та Яна Александра Ліпського (1737); народженого у Станіславові, випускника Львівського університету, єпископа Краківського Альбіна Дунаєвського (1817–1894), якого призначив кардиналом Папа Лев XIII 1890 року; єпископа-помічника Львівського Яна Пузину (1901); випускника гімназії та римо-католицької семінарії у Львові, пароха у Язлівці на Поділлі, сотрудника костелу Св. Миколая у Львові, архієпископа Краківського Адама Стефана Сапігу (1867–1951), який став кардиналом 1946 року; архієпископа Львівського Маріана Яворського (2001).

### ПРО МИХАЙЛА ЛЕВИЦЬКОГО

Він народився у містечку Ланчин над Прутом, на межі Гуцульщини та Покуття (тепер Надвірнянський район Івано-Франківської області). Його батько був священником, за походженням шляхтичем гербу «Роґаля». У 1790 році закінчив Станіславівську гімназію. Студював у греко-католицькій духовній семінарії «Барбареум» при храмі Св. Варвари у Відні, на теологічному факультеті Віденського університету, де здобув ступінь докто-

ра богослов'я. 1798 року був рукоположений на священника. У 1797-му став префектом Львівської духовної семінарії, пізніше професором Святого Письма та пасторального богослов'я у Львівському університеті. Згодом митрополит Антін Ангелович призначив його каноніком Галицької греко-католицької митрополії при Соборі Св. Юра у Львові (1808). Створена 1807 року на підставі угоди між Римським Папою Пієм VII та цісарем Францом I Галицька греко-католицька митрополія охоплювала Львівську та Перемиську єпархії.

У 1813 році Михайло Левицький став єпископом у Перемишлі, де проводив активну освітню діяльність серед народу. Перемишль початку XIX століття був найвпливовішим центром галицького просвітництва. Його навіть називали «Атенами над Сяном». Тут діяли греко-католицька семінарія, багаті бібліотеки, українська друкарня. Місто було центром греко-католицької та римо-католицької єпархій. На відміну від космополітичного, сполонізованого та германізованого Львова Перемишль у перших десятиріччях XIX століття став провідним центром українського (руського) національного відродження в Галичині.

Владика Михайло піклувався про видання підручників; підтримав створення у Перемишлі освітнього Товариства священників (1816) та Дяківчительського інституту (1817). Спільно з каноніком Іваном Могильницьким домагався від австрійських урядовців запровадження викладання у школах Галичини українською (руською) мовою. За його сприяння відкрито 383 народні школи при парафіях Перемиської єпархії. М. Левицький видав «Катехізис» і «Буквар славенського язика», надруковані у Будині (Будапешті) мовою, близькою до просто-народної мови галицьких русинів.

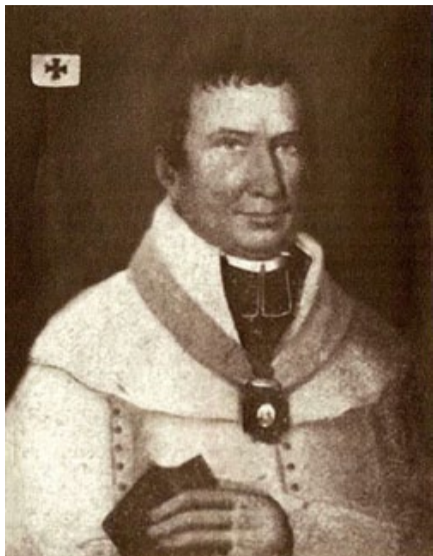
У 1814–1815 роках він був учасником міжнародного Віденського конгресу. 17 серпня 1815-го цісар Франц I призначив Михайла Левицького Галицьким



Герб «Роґаля»



Церква святої Варвари (Відень)



Іван Могилицький

митрополитом та Львівським архієпископом, а Римський Папа Пій VI затвердив це рішення 8 березня 1816 року.

Новим єпископом у Перемишлі був призначений Іван Снігурський, який продовжував просвітницькі проекти свого попередника, зокрема діяльність Товариства священників. Митрополит Галицький Михайло Левицький і єпископ Перемиський Іван Снігурський вимагали від священників проповідувати і вести на-

вчання релігії «народною» мовою галичан. А починати треба було від самих священників, у родинках більшості з яких панувала тоді польська мова. На той час не всі семінаристи знали рідну руську мову. Як писав Кирило Студинський, «вийшло на яву при іспиті з читання «linguae ruthenicae» в р. 1837, що багато кандидатів дух. стану, прийнятих до семінарії, ледви уміло букви розрізнити. Консисторія зажадала, щоби їх візвано до науки і після року зложено звіт» [1].

Митрополит уподобав собі Унів, який зробив своєю літньою резиденцією. 1790 року внаслідок реформ цесаря Йосифа II закрили Унівський монастир. Храм Успення Пресвятої Богородиці став парохіяльним, а у монастирських приміщеннях розташували канцелярію маєтку та склади. 1818 року завдяки старанням Михайла Левицького маєтки Унівського монастиря були повернені Церкві. Відтоді Митрополит Михайло більшість часу проводив в Уневі, перебудував монастирський будинок під митрополічу резиденцію і фактично керував звідси справами митрополії.

Саме митрополит М. Левицький відкрив для загалу цілющі властивості урочища Підлюте біля села Осмолода (тепер Рожнятівський район Івано-Франківської області)

на березі Лімниці під горою Лютою. Навколишні ліси належали до греко-католицької митрополії. У 1840-х роках М. Левицький приїздив сюди лікувати ревматизм і наказав збудувати тут для себе відпочинковий будинок. За митрополита Андрея Шептицького у Підлютому спорудили знамениту «Кедрову палату».

Владика опікувався Львівською генеральною духовною семінарією і пильнував, щоби її питомці не були втягнені у вир політичного життя Галичини, де у 1830–1840-х роках ширився польський конспіративний рух. Кілька семінаристів були залучені до діяльності польської конспіративної організації «Товариство польського народу» [Stowarzyszenie Ludu

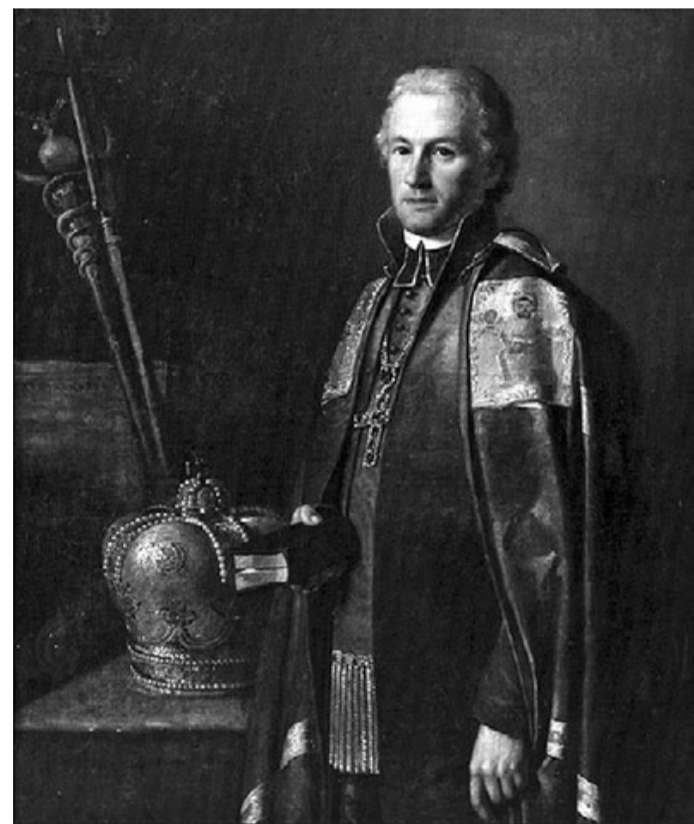
Polskiego]. До речі, греко-католицькі семінаристи домагалися згадати у назві цієї організації також і руський народ Галичини. Але, як писав історик Станіслав Шнюр-Пепловський, «надмірна принциповість керівників організації не допустила до виконання цієї слушної вимоги, і молодь, натхнена щирим національним духом, утворила в мурах семінарії окреме «Руське коло», яке, незважаючи на найкращі наміри, започаткувало роздвоєння спільної до того часу діяльності поляків і русинів [2]. Тоді таке роздвоєння ще не переросло у розрив. «Руське коло» зберігало зв'язки з польськими конспіраторами, а у семінарії тримали нелегальну літературу.

Зароджувався у семінарії й український національний дух, найбільшим виразником якого став Маркіян Шашкевич (1811–1843). У лютому 1830 року його виключили зі Львівської греко-католицької семінарії за порушення дисципліни. Поновили Маркіяна в семінарії лише 1834 року. Чотири роки свободи в столиці Галичини, за межами темних і холодних мурів семінарії, не минули для юнака марно. Хоча і перебуваючи у скрутному матеріальному становищі, Маркіян Шашкевич міг займатися самоосвітою, вільніше спілкуватися в тодішньому колі львівської інтелігенції,

читати книги в бібліотеці Оссолінеуму, знайомитися з передовими ідеями свого часу, краще пізнати життя галицького люду. І вже у 1835 році він вперше у Львові виголошує проповідь народною мовою, того ж року, разом з Іваном Вагилевичем і Яковом Головацьким, готує альманах «Зоря», у 1836-му складає «Читанку для діточок в народних училищах», а 1837-го виходить альманах «Русалка Дністрова». Невідомо, чи вдалося би йому того всього досягнути, якби Маркіян вчасно закінчив семінарію і вже у 1834 році опинився би, обтяжений родинними обов'язками, на сільській парафії?..

Натомість надто обережний М. Левицький не хотів мати проблеми з австрійськими урядовцями та польськими шляхетськими колами і підтримав висновок львівської цензури про недоречність видання у світ рукопису альманаху «Зоря» та заборону поширення в Галичині виданої у Будині «Русалки Дністрової», хоча її можна було придбати в інших коронних краях Австрійського цесарства.

18 березня 1838 року у Львові львівський митрополит Михайло Левицький у співслужінні з єпископом Іваном Снігурським висвятив майбутнього Мукачівського єпископа Василя Поповича. На честь цієї події на Галичині опубліковано два панегірики. Це давало надію на приєднання закарпатських Мукачівської



Митрополит Михаїл Левицький. Портрет роботи художника А. Рейхана.



Семінарська церква



та Пряшівської єпархії до Галицької митрополії. Хоча у 1888 році Папа Лев XIII оприлюднив план об'єднання Мукачівської та Пряшівської єпархій із Галицькою митрополією, але угорський примас, кардинал Янош Сімор оголосив, що реалізація такого плану була б великою образою національних почувань угорців. Відтак справа об'єднання Греко-Католицької Церкви в Україні не здійснена донині.

Михайло Левицький виступив із протестом проти ліквідації російським урядом унії на підросійській Україні та в Білорусі 1837 року. А 03 жовтня 1844-го Галицький митрополит звернувся з циркулярним листом (обіжником) до своїх священників, яким переказав детальні інструкції щодо заснування товариств тверезості та ведення книг. **Парафіяни, вступаючи до «Братства тверезості», давали коротку присягу: «Я, (називали своє ім'я та прізвище), перед Богом, Матір'ю Богородицею і святим Ангелом-хоронителем урочисто постановляю у вживанні алкогольних напоїв за Божою допомогою уникати пияцтва, тільки дотримуватись належної міри і до того, згідно з моїми силами, залучати інших».**

У 1848 році М. Левицький став примасом Галичини (йому номінально були підпорядковані римо-католицька та вірменсько-католицька архієпархії). Митрополит підтримав створення товариства «Галицько-Руська Матиця», благословив створення Головної Руської Ради, підтримав вимогу поділу Королівства Галичини та Володимирії на руський і польський коронні краї з центрами у Львові та Кракові. Але був противником приєднання до національного руху магнатів руського походження. «Ми нарід хлопів і попів, і шляхти нам не тре!» – відповів він Леву Сапізі, Володимирові Дідушицькому й іншим шляхтичам, які хотіли перейти на греко-католицький обряд.

**«Так було розірвано столітній союз Церкви і шляхти в Галичині...** Так, саме трагічна помилка. Цим, зовсім цього, вочевидь, не усвідомлюючи, тодішній митрополит відкрив двері москвофільству, полонофільству і винародненню нашої шляхти. Саме так, не усвідомлюючи, бо занадто багато добра зробив цей митрополит для нашого народу. Але, на превеликий жаль, саме він зробив те, що й кальвінізм на Правобережжі та Волині до нього, – позбавив

свій власний народ провідної верстви. Розчарована шляхта побрела до польського табору, бо освіченість їй не дозволяла йти до табору московського. Але «попи і хлопи» дезорієнтовані втратою провідної верстви і міщанства, яке не хотіло ідентифікувати себе ні з одними, ні з другими, почали шукати «себе» серед інших народів – вдарившись в москвофільство та полонофільство», – вважає о. Орест-Дмитро Вільчинський [3].

**16 червня 1856 року Папа Пій IX надав Михайлові Левицькому титул кардинала.** Оскільки 82-літньому митрополиту було тяжко їхати до Риму, кардинальські атрибути та пурпурові шати вручив йому в Уневі від імені Папи празький кардинал Шварценберр.

Помер кардинал 14 січня 1858 року. Його поховали у монастирському храмі Успіння Пресвятої Богородиці в Уневі.

У 1890-х роках з ініціативи кардинала Сильвестра Сембратовича на пілонах собору Св. Юра встановили мармурові медальйони з портретами львівських і галицьких владик. Серед них – і портрет Михайла Левицького. У рідному Ланчині з ініціативи пароха церкви Зіслання Святого Духа о. Василя Ткачука та добродія Михайла Іваночка встановили меморіальну таблицю з барельєфом митрополита Михайла Левицького (скульптор Богдан Гладкий). 21 жовтня 2012 року її освятив владика Коломийсько-Чернівецької єпархії Миколай Сімкайло.

**Ігор Мельник, «Збруч»**

